

Universitätsbibliothek Wuppertal

Kirchengeschichte

Eusebius <Caesariensis>

Leipzig, 1908

A

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-2093](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-2093)

ΕΥΣΕΒΙΟΥ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Α

Τάδε ἡ πρώτη περιέχει βίβλος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας

- Α Τίς ἡ τῆς ἐπαγγελίας ὑπόθεσις.
- Β Ἐπιτομή κεφαλαιώδης περὶ τῆς κατὰ τὸν σωτῆρα καὶ κύριον ἡμῶν τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ προεπάγγελσός τε καὶ θεολογίας.
- Γ Ὡς καὶ τὸ Ἰησοῦ ὄνομα καὶ αὐτὸ δὴ τὸ τοῦ Χριστοῦ ἔγνωστό τε ἀνέκαθεν καὶ τετίμητο παρὰ τοῖς θεσπεσίοις προφήταις.
- Δ Ὡς οὐ νεώτερος οὐδὲ ξενίζων ἦν ὁ τρόπος τῆς πρὸς αὐτοῦ καταγγελθείσης πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν εὐσεβείας.
- Ε Περὶ τῶν χρόνων τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ τῆς εἰς ἀνθρώπους.
- ς Ὡς κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ἀκολούθως ταῖς προφητείαις ἐξέλιπον ἄρχοντες οἱ τὸ πρὶν ἐκ προγόνων διαδοχῆς τοῦ Ἰουδαίων ἔθνευς ἡγούμενοι πρῶτός τε ἀλλόφυλος βασιλεύει αὐτῶν Ἡρόδης.
- Ζ Περὶ τῆς ἐν τοῖς εὐαγγέλοις νομιζομένης διαφωνίας τῆς περὶ τοῦ Χριστοῦ γενεαλογίας.
- Η Περὶ τῆς Ἡρόδου κατὰ τῶν παιδῶν ἐπιβουλῆς καὶ οἷα μετήλθεν αὐτὸν καταστροφὴ βίου.
- Θ Περὶ τῶν κατὰ Πιλάτον χρόνων.
- Ι Περὶ τῶν παρὰ Ἰουδαίοις ἀρχιερέων καθ' οὓς ὁ Χριστὸς τὴν διδασκαλίαν ἐποιήσατο.
- ΙΑ Τὰ περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ μεμαρτυρημένα.
- ΙΒ Περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.
- ΙΓ Ἱστορία περὶ τοῦ τῶν Ἐδεσσηνῶν δυνάστου.

6 Τὰς τῶν ἱερῶν ἀποστόλων διαδοχὰς σὺν καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ A 11
 σωτῆρος ἡμῶν καὶ εἰς ἡμᾶς διηγουμένοις χρόνοις, ὅσα τε καὶ πηλίκαι
 πραγματευθῆναι κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν λέγεται, καὶ ὅσοι
 ταύτης διαπρεπῶς ἐν ταῖς μάλιστα ἐπισημοτάταις παροικίαις ἠγγή-
 5 σαντό τε καὶ προέστησαν, ὅσοι τε κατὰ γενεὰν ἐκάστην ἀγράφως ἢ
 καὶ διὰ συγγραμμάτων τὸν θεῖον ἐπρέσβευσαν λόγον, τίνες τε καὶ
 ὅσοι καὶ ὀπηρῖκα νεωτεροποιίας ἡμέρω[πλάνης] εἰς ἔσχατον ἐλάσαντες,
 ψευδωνύμου γνώσεως εἰσηγητὰς ἑαυτοὺς ἀνακεκρούχασιν, ἀφειδῶς
 οἷα λύκοι βαρεῖς τὴν Χριστοῦ ποιμνὴν ἐπετριβόντες, πρὸς ἐπὶ 2
 10 τούτοις καὶ τὰ παραπίνακα τῆς κατὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐπιβουλῆς
 τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος περιελθόντα, ὅσα τε αὐτὰ καὶ ὅποια καθ' ὄλου
 τε χρόνους πρὸς τῶν ἐθνῶν ὁ θεῖος πεπολέμηται λόγος, καὶ πηλίκτοι
 κατὰ καιροὺς τὸν δι' αἵματος καὶ βασάνων ὑπὲρ αὐτοῦ διεξῆλθον
 ἀγῶνα, τὰ τ' ἐπὶ τούτοις καὶ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς μαρτύρια καὶ τὴν
 15 ἐπὶ πᾶσιν ἴλεω καὶ εὐμενῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀντίληψιν γραφῇ
 παραδοῦναι προηρημένους, οὐδ' ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ πρώτης ἀρξομαι
 τῆς κατὰ τὸν σωτῆρα καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν τοῦ
 θεοῦ οἰκονομίας. ἀλλὰ μοι συγγνώμην ἐγγνωμόνων ἐντεῦθεν ὁ 3
 20 λόγος αἰτεῖ, μείζονα ἢ καθ' ἡμετέραν δύναμιν ὁμολογῶν εἶναι τὴν
 ἐπαγγελίαν ἐντελῆ καὶ ἀπαράλειπτον ὑποσχεῖν, ἐπεὶ καὶ πρώτοι νῦν
 8 τῆς ὑποθέσεως ἐπιβάντες οἷά τινα ἐρήμην καὶ ἀτριβῆ ἶναι ὁδὸν
 ἐγχειροῦμεν, θεὸν μὲν ὁδηγὸν καὶ τὴν τοῦ κυρίου συνεργὸν στήσειν
 εὐχόμενοι δύναμιν, ἀνθρώπων γε μὴν οὐδαμῶς εὐρεῖν οἰοί τε ὄντες
 ἴχνη γυμνὰ τὴν αὐτὴν ἡμῖν προωδενκόντων, μὴ ὅτι σμικρὰς αὐτὸ
 5 μόνον προφάσεις, δι' ὧν ἄλλος ἄλλως ὧν διηρῖκασιν χρόνων μερικὰς
 ἡμῖν καταλελοίπασιν διηγῆσαι, πόρρωθεν ὥσπερ εἰ πρὸς οὐδὲ τὰς

8 I Tim. 6, 20 — 9 Act. 20, 29

a, von 18 ὁ λόγος an A, TERBMΣA

10 ἡμῶν ἔνεκεν ἐπιβουλῆς BΣA | 11/12 καθ' ὄλου τε BM καὶ καθ' ὄλου
 TER καὶ καθ' ὄλου a | 16 οὐδ' BM οὐκ aTER | 18 μοι aT'B μοι γε TeERM
 | συγγνώμην TERBM συγγνώμην ἤδη a | 19 μείζον B

- 8 ἑαυτῶν προανατείνοντες φωνὰς καὶ ἄνωθ' ἐν ποθεν ὡς ἐξ ἀπόπτου
καὶ ἀπὸ σκοπῆς βοῶντες καὶ διακελευόμενοι, ἢ χορὴ βαδίζειν καὶ τὴν
τοῦ λόγου πορείαν ἀπλανῶς καὶ ἀκινδύνως εὐθύνειν. ὅσα τοί- 4
10 νυν εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν λωσιτελεῖν ἠγοούμεθα τῶν αὐτοῖς
ἐκείνοις σποράδην μνημονευθέντων, ἀναλεξάμενοι καὶ ὡς ἂν ἐκ
λογικῶν λειμώνων τὰς ἐπιτηδείους αὐτῶν τῶν πάλαι συγγραφέων
ἀπανθισάμενοι φωνάς, δι' ὑφηγήσεως ἱστορικῆς πειρασόμεθα σωματο-
ποιῆσαι, ἀγαπῶντες, εἰ καὶ μὴ ἀπάντων, τῶν δ' οὖν μάλιστα δια-
15 φανεστάτων τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀποστόλων τὰς διαδοχὰς κατὰ τὰς
διαπρεπούσας ἔτι καὶ νῦν μνημονευόμενας ἐκκλησίας ἀνασωσαί-
μεθα. ἀναγκαϊότατα δέ μοι πονεῖσθαι τὴν ὑπόθεσιν ἠγοῦμαι, ὅτι 5
μηδένα πω εἰς δεῦρο τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων διέγνων περὶ
τοῦτο τῆς γραφῆς σπουδὴν πεποιημένον τὸ μέρος· ἐλπίζω δ' ὅτι καὶ
20 ὠφελιμοτάτη τοῖς φιλοτίμως περὶ τὸ χρηστομαθῆς τῆς ἱστορίας
ἔχουσιν ἀναφανήσεται. ἡδὴ μὲν οὖν τούτων καὶ πρότερον ἐν οἷς 6
διετυπωσάμην χρονικοῖς κανόσιν ἐπιτομὴν κατεστησάμην, πληρεστά-
την δ' οὖν ὅμως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὠρμήθην τὴν ἀφήγησιν
ποιήσασθαι.
25 Καὶ ἄρξεται γέ μοι ὁ λόγος, ὡς ἔφην, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν Χριστὸν B 7
ἐπινοουμένης ὑψηλοτέρας καὶ κρείττονος ἢ κατὰ ἄνθρωπον οἰκο-
νομίας τε καὶ θεολογίας. καὶ γὰρ τὸν γραφῆ μέλλοντα τῆς 8
ἐκκλησιαστικῆς ὑφηγήσεως παραδώσειν τὴν ἱστορίαν, ἄνωθεν ἐκ
πρώτης τῆς κατ' αὐτὸν τὸν Χριστόν, ὅτι περὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ τῆς
30 προσωνυμίας ἠξιώθημεν, θειοτέρας ἢ κατὰ τὸ δοκοῦν τοῖς πολλοῖς
10 οἰκονομίας ἀναγκαῖον ἂν εἴη κατάρξασθαι. διττοῦ δὲ ὄντος τοῦ 2 1
κατ' αὐτὸν τρόπου, καὶ τοῦ μὲν σώματος ἑοικότος κεφαλῆ, ἢ θεὸς
ἐπινοεῖται, τοῦ δὲ ποσὶ παραβαλλομένου, ἢ τὸν ἡμῖν ἄνθρωπον
ὁμοιοπαθῆ τῆς ἡμῶν αὐτῶν ἐνεκεν ὑπέδν σωτηρίας, γένοιτ' ἂν ἡμῖν
5 ἐντεῦθεν ἐντελής ἢ τῶν ἀκολούθων διήγησις, εἰ τῆς κατ' αὐτὸν

2 vgl. 1 Kor. 11, 3

ATERBMΣA

7 προανατείνοντες ATER προανατείναντες BM | 8 σκοπῆς TERM σκοπιῆς
B σκοπιᾶς A | 10 ὑπόθεσιν λωσιτελεῖν TERBMA λωσιτελήσειν ὑπόθεσιν A |
16 ἔτι καὶ νῦν TERMΣA καὶ ἔτι καὶ νῦν A ἔτι καὶ νῦν καὶ B | 27 γὰρ BM γὰρ
οὖν ATER

1 δὲ ABM γὰρ TERΣ igitur A | 3 τὸν T durch Ras., ERMΣarm τὸν ἐν
AT'B | 3/4 die ἡμῖν ὁμοιοπαθῆ entsprechenden Worte getilgt und durch (das
Menschthum) von der Gottgebäuerin ersetzt Σ^c | 4/5 ἡμῖν ἐντεῦθεν ἐντελής AB
ἡμῖν ἐντελής TER ἐντελής ἡμῖν M | 5 διήγησις TERBMA γο διήγησις A^m ἐπό-
θεσις A

10 ἱστορίας ἀπάσης ἀπὸ τῶν κεφαλαιοδεσμάτων καὶ κυριωτάτων τοῦ λόγον τὴν ὑφήγησιν ποιησάμεθα· ταύτη δὲ καὶ τῆς Χριστιανῶν ἀρχαιότητος τὸ παλαιὸν ὁμοῦ καὶ θεοπρεπὲς τοῖς νέαν αὐτὴν καὶ ἐκτετοπισμένην, χθὲς καὶ οὐ πρότερον φανεῖσαν, ὑπολαμβάνουσιν
10 ἀναδειχθήσεται.

Γένους μὲν οὖν καὶ ἀξίας αὐτῆς τε οὐσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ 2 φύσεως οὕτως ἂν εἰς ἔκφρασιν ἀντάρκης γένοιτο λόγος, ἢ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ θεῖον ἐν προφητείαις >τὴν γενεὰν αὐτοῦ< φησὶν >τίς διηγήσεται;< ὅτι δὴ οὔτε τὸν πατέρα τις ἔγνω, εἰ μὴ ὁ υἱός, οὐτ'
15 αὐτὸν υἱόν τις ἔγνω ποτὲ κατ' ἀξίαν, εἰ μὴ μόνος ὁ γεννήσας αὐτὸν πατήρ, τό τε φῶς τὸ προζόσμιον καὶ τὴν πρὸ αἰῶνων νοερὰν 3 καὶ οὐσιώδη σοφίαν τὸν τε ζῶντα καὶ ἐν ἀρχῇ παρὰ τῷ πατρὶ τυγχάνοντα θεὸν λόγον τίς ἂν πλήν τοῦ πατρὸς καθαρῶς ἐννοήσειεν, πρὸ πάσης κτίσεως καὶ δημιουργίας ὄρωμένης τε καὶ ἀοράτου τὸ πρῶτον καὶ μόνον τοῦ θεοῦ γέννημα, τὸν τῆς κατ' οὐρανὸν λογικῆς καὶ ἀθανάτου στρατιᾶς ἀρχιστράτηγον, τὸν τῆς μεγάλης βουλῆς ἄγγελον, τὸν τῆς ἀρρήτου γνώμης τοῦ πατρὸς ὑπουργόν.
12 τὸν τῶν ἀπάντων σὺν τῷ πατρὶ δημιουργόν, τὸν δεύτερον μετὰ τὸν πατέρα τῶν ὄλων αἴτιον, τὸν τοῦ θεοῦ παῖδα γνήσιον καὶ μονογενῆ, τὸν τῶν γενητῶν ἀπάντων κύριον καὶ θεὸν καὶ βασιλέα τὸ κύριος ὁμοῦ καὶ τὸ κράτος αὐτῇ θεότητι καὶ δυνάμει καὶ τιμῇ παρὰ
5 τοῦ πατρὸς ὑποδεχόμενον, ὅτι δὴ κατὰ τὰς περὶ αὐτοῦ μυστικὰς τῶν γραφῶν θεολογίας >ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν >πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος· πάντα δι' αὐτοῦ >ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν<. τοῦτό τοι καὶ 4 ὁ μέγας Μωσῆς, ὡς ἂν προφητῶν ἀπάντων παλαιότατος, θεῖφ πνεύματι τὴν τοῦ παντὸς οὐσιώσιν τε καὶ διαζόμησιν ὑπογράφων, τὸν κοσμοποιὸν καὶ δημιουργὸν τῶν ὄλων αὐτῷ δὴ τῷ Χριστῷ καὶ οὐδὲ ἄλλῳ ἢ τῷ θεῖφ δηλαδὴ καὶ πρωτογόνφ ἑαυτοῦ λόγφ τὴν τῶν ὑποβεβηκότων ποιήσιν παραχωροῦντα διδάσκει αὐτῷ τε κοινολογού-

13/14 Ies. 53, 8 — 14/16 Matth. 11, 27 — 16 Ioann. 1, 9. 10 — 16/17 Prov. 8, 23 — 17/18 Ioann. 1, 4. 2 — 19/20 Kol. 1, 15. 16 — 21 Ios. 5, 14 — 21/22 Ies. 9, 6

6—8 Ioann. 1, 1. 3

ATERBMSA

7 δὲ TERBM δὲ ἤδη A | 11 τοῦ BM τῆς τοῦ ATER | 14 δὲ AMΣ δὲ TERB | ἔγνω BA ἔγνω ἢ M γνώη A γνώη T¹ γνώη TcERΣ | 20 πρῶτον καὶ μόνον A μόνον TERBMΣ

3 τὸ AT¹B τὸν τὸ TcERM

12 μενον ἐπὶ τῆς ἀνθρωπογονίας· >εἶπεν γάρ< φησὶν >ὁ θεός< >ποιή-
 15 >σωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοί-
 >ωσιν<. ταύτην δὲ ἐγγράται τὴν φωνὴν προφητῶν ἄλλος, ὃδὲ 5
 πώς ἐν ὕμνοις θεολογῶν >αὐτὸς εἶπεν, καὶ ἐγενήθησαν· αὐτὸς
 >ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν<, τὸν μὲν πατέρα καὶ ποιητὴν εἰσά-
 20 γων ὡς ἂν παρηγεμόνα βασιλικῶν νεύματι προστάττοντα, τὸν δὲ
 τούτῳ δευτερεύοντα θεῖον λόγον, οὐχ ἕτερον τοῦ πρὸς ἡμῶν κηρυτ-
 τομένον, ταῖς πατρικαῖς ἐπιτάξεσιν ὑπουργοῦντα. τοῦτον καὶ ἀπὸ 6
 πρώτης ἀνθρωπογονίας πάντες ὅσοι δὴ δικαιοσύνη καὶ θεοσεβείας
 ἀρετῇ διαπρέψαι λέγονται, ἀμφὶ τε τὸν μέγαν θεράποντα Μωυσῆα
 14 καὶ πρὸ γε αὐτοῦ πρώτος Ἀβραάμ τοῦτον τε οἱ παῖδες καὶ ὅσοι με-
 τέπειτα δίκαιοι πεφήρασι καὶ προφήται, καθαρῶς διανοίας ὁμοιασι
 φαντασθέντες ἐγνωσάν τε καὶ οἷα θεοῦ παιδι τὸ προσήκον ἀπέ-
 νευμαν σέβας, αὐτὸς τε, οὐδαμῶς ἀπορηθνῶν τῆς τοῦ πατρὸς 7
 5 εὐσεβείας, διδάσκαλος τοῖς πᾶσι τῆς πατρικῆς καθίστατο γνώσε-
 ως. ὡφθαί γοῦν κύριος ὁ θεὸς ἀνείρηται οἷά τις κοινὸς ἄν-
 θρωπος τῷ Ἀβραάμ καθημένῳ παρὰ τὴν δρῦν τὴν Μαμβρῆ· ὁ δ'
 ὑποπεσὼν αὐτίκα, καίτοι γε ἄνθρωπον ὄφθαλμοῖς ὄρῶν, προσκυνεῖ
 μὲν ὡς θεόν, ἱκετεύει δὲ ὡς κύριον, ὁμολογεῖ τε μὴ ἀγνοεῖν ὅστις
 10 εἶη, ῥήμασι αὐτοῖς λέγων >κύριε ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν, οὐ
 >ποιήσεις κρίσιν;< εἰ γὰρ μηδεὶς ἐπιτρέποι λόγος τὴν ἀγέννητον 8
 καὶ ἄτρεπτον οὐσίαν θεοῦ τοῦ παντοκράτορος εἰς ἀνδρὸς εἶδος μετα-
 βάλλειν μηδ' αὐτὸν γεννητοῦ μηθενὸς φαντασίᾳ τὰς τῶν ὁρώντων ὄψεις
 ἐξαπατᾶν μηδὲ μὴν ψευδῶς τὰ τοιαῦτα πλάττεσθαι τὴν γραφήν,
 15 θεὸς καὶ κύριος ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν καὶ ποιῶν κρίσιν, ἐν ἄν-
 θρώπῳ ὁρώμενος σχήματι, τίς ἂν ἕτερος ἀναγορευέοιτο, εἰ μὴ φάναι
 θέμις τὸ πρῶτον τῶν ὄλων αἰτίον, ἢ μόνος ὁ προὖν αὐτοῦ λόγος;
 περὶ οὗ καὶ ἐν ψαλμοῖς ἀνείρηται >ἀπέστειλεν τὸν λόγον αὐ-
 20 >τοῦ, καὶ ἰάσατο αὐτούς, καὶ ἐρρύσατο αὐτούς ἐκ τῶν δια-
 >φορῶν αὐτῶν<. τοῦτον δεῦτερον μετὰ τὸν πατέρα κύριον 9

14—16 Gen. 1, 26 — 17/18 Ps. 32, 9 = 148, 5

6—9 Gen. 18, 1—3 — 10/11 Gen. 18, 25 — 18—20 Ps. 106, 20

ATERBMSA

18 πατέρα καὶ ποιητὴν εἰσάγων AT¹B Zon. 13, 4 p. 9^b πατέρα τῶν ὄλων
 καὶ ποιητὴν εἰσάγων TcEM πατέρα καὶ ποιητὴν εἰσάγων τῶν ὄλων R | 20 θεῖον
 AT¹R Zon. 13, 4 p. 9^b ἦν TcEBM | 22 δικαιοσύνη ATERΣ δικαιοσύνης BM

5 πρῶτος ATBMΣ πρῶτης R, E undeutlich | καθίστατο AB¹M καθίσταται
 TER, B corr.

14 σαφέστατα Μουσῆς ἀναγορεύει λέγων >ἔβρεξε κύριος ἐπὶ Σόδομα
 22 >καὶ Γόμορρα θεῖον καὶ πῦρ παρὰ κυρίου· τοῦτον καὶ τῷ
 Ἰακώβ αὐθις ἐν ἀνδρὸς φανέντα σχήματι, θεὸν ἢ θεία προσαγορεύει
 16 γραφή, φάσκοντα τῷ Ἰακώβ >οὐκέτι κληθήσεται τὸ ὄνομά σου
 >Ἰακώβ, ἀλλ' Ἰσραήλ ἔσται τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ
 >θεοῦ<, ὅτε καὶ >ἐκάλεσεν Ἰακώβ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου
 >Εἶδος θεοῦ<, λέγων >εἶδον γὰρ θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσω-
 5 >πον, καὶ ἐσώθη μου ἡ ψυχή<. καὶ μὴν οὐδ' ὑποβεβηκότων 10
 ἀγγέλων καὶ λειτουργῶν θεοῦ τὰς ἀναγραφείσας θεοφανείας ὑπονο-
 εῖν θέμις, ἐπειδὴ καὶ τούτων ὅτε τις ἀνθρώποις παραφαίνεται, οὐκ
 ἐπικρούπεται ἡ γραφή, ὀνομαστί οὐ θεὸν οὐδὲ μὴν κύριον, ἀλλ'
 ἀγγέλους χρηματίζει λέγουσα, ὡς διὰ μυρίων μαρτυριῶν πιστώσα-
 10 σθαι ῥάδιον. τοῦτον καὶ ὁ Μουσεὺς διάδοχος Ἰησοῦς, ὡς ἂν 11
 τῶν οὐρανίων ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων τῶν τε ὑπερκοσμίων δυνά-
 μεων ἡγούμενον καὶ ὡς ἂν εἰ τοῦ πατρὸς ὑπάρχοντα δυνάμιν
 καὶ σοφίαν καὶ τὰ δευτερεῖα τῆς κατὰ πάντων βασιλείας τε καὶ
 ἀρχῆς ἐμπεπιστευμένον, ἀρχιστράτηγον δυνάμεως κυρίου ὀνομάζει,
 15 οὐκ ἄλλως αὐτὸν ἢ αὐθις ἐν ἀνθρώπῳ μορφῇ καὶ σχήματι θεω-
 ρήσας. γέγραπται γοῦν >καὶ ἐγενήθη, ὡς ἦν Ἰησοῦς ἐν Ἰε- 12
 >ριχώ, καὶ ἀναβλέψας ὄρῃ ἄνθρωπον ἐστηκότα κατέναντι
 αὐτοῦ, καὶ ἡ ὄμοφαία ἐσπασμένη ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ
 >προσελθὼν Ἰησοῦς εἶπεν, >ἡμέτερος εἶ ἢ τῶν ὑπεναντίων;<
 20 >καὶ εἶπεν αὐτῷ, >ἐγὼ ἀρχιστράτηγος δυνάμεως κυρίου
 >νυκτὶ παραγέγονα. καὶ Ἰησοῦς ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ
 18 >τὴν γῆν καὶ εἶπεν αὐτῷ, >δέσποτα, τί προστάσεις τῷ σῷ
 >οἰκέτῃ;< καὶ εἶπεν ὁ ἀρχιστράτηγος κυρίου πρὸς Ἰησοῦν,
 >ἄλῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ
 >σὺ ἐστηκας, τόπος ἅγιός ἐστιν<. ἔνθα καὶ ἐπιστήσεις ἀπὸ 13
 5 τῶν αὐτῶν ῥημάτων ὅτι μὴ ἕτερος οὗτος εἶη τοῦ καὶ Μουσεῖ κεχη-

21/22 Gen. 19, 24

1—3 Gen. 32, 28 — 3—5 Gen. 32, 30 — 12/13 I Kor. 1, 24 — 16—S. 18, 4
Ios. 5, 13—15

ATERBMSA

7 δτε—παραφαίνεται TERBM ὅταν—παραφαίνηται A | 9 μαρτυριῶν
 AT¹mERM > T¹BΣ | 12/13 ὡσανεὶ τοῦ πρὸς ὑπάρχοντα δυνάμιν καὶ σοφίαν
 καὶ τὰ δευτερεῖα A Zon. 13, 4 p. 9^c ὡς ἂν εἰκόνα τοῦ πρὸς ὑπάρχοντα καὶ τὰ δευ-
 τερεῖα TE ὡς ἂν εἰ τοῦ πρὸς ὑπάρχοντα καὶ τὰ δευτερεῖα R ὡσανεὶ τοῦ πρὸς ὑπάρ-
 χοντα ἰσοκλεῖ B ὡσανεὶ τοῦ πρὸς ὑπάρχοι τὰ δευτερεῖα M ὑπάρχοι in ὑπάρχων
 corr. M¹ | 15 οὐκ AT¹RB καὶ οὐκ TeEM

18 ματικώτος, ὅτι δὴ αὐτοῖς ῥήμασι καὶ ἐπὶ τῶδέ φησιν ἡ γραφή >ὡς
 >δὲ εἶδεν κύριος ὅτι προσάγει ἰδεῖν, ἐκάλεσεν αὐτὸν κύριος
 >ἐκ τοῦ βάρτου λέγων, »Μωυσῆ Μωυσῆ«· ὁ δὲ εἶπεν, »τί ἐστίν«;
 >καὶ εἶπεν, »μὴ ἐγγίσῃς ὧδε· λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν πο-
 10 >δῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας ἐπ' αὐτοῦ, γῆ ἁγία
 >ἐστίν«. καὶ εἶπεν αὐτῷ, »ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς τοῦ πατρὸς σου,
 >θεὸς Ἀβραὰμ καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ«· καὶ ὅτι 14
 γέ ἐστιν οὐσία τις προκόσμιος ζῶσα καὶ ὑφειστώσα, ἡ τῷ πατρὶ καὶ
 θεῷ τῶν ὄλων εἰς τὴν τῶν γεννητῶν ἀπάντων δημιουργίαν ὑπηρε-
 15 τησαμένη, λόγος θεοῦ καὶ σοφία χρηματίζουσα, πρὸς ταῖς τεθει-
 μέναις ἀποδείξεσιν ἔτι καὶ αὐτῆς ἐξ ἰδίου προσώπου τῆς σοφίας
 ἐπακοῦσαι πάρεστιν, διὰ Σολομῶνος λευκώτατα ὧδέ πως τὰ περὶ
 αὐτῆς μυσταγωγούσης >ἐγὼ ἡ σοφία κατεσκήνωσα βουλήν, καὶ
 >γνώσιν καὶ ἔννοιαν ἐγὼ ἐπεκαλεσάμην. δι' ἐμοῦ βασιλεῖς
 20 >βασιλεύουσιν, καὶ οἱ δυνάσται γράφουσι δικαιοσύνην· δι'
 >ἐμοῦ μεγιστάνες μεγαλύνονται, καὶ τύραννοι δι' ἐμοῦ κρα-
 >τοῦσι γῆς· οἷς ἐπιλέγει >κύριος ἔκτισέν με ἀρχὴν ὁδῶν αὐ- 15
 >τοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέν με· ἐν
 5 >ἀρχῇ πρὸ τοῦ τὴν γῆν ποιῆσαι, πρὸ τοῦ προελθεῖν τὰς
 >πηγὰς τῶν ὑδάτων, πρὸ τοῦ ὄρη ἐδρασεθῆναι, πρὸ δὲ πάν-
 >των βουνῶν γεννᾷ με. ἠνίκα ἠτοίμαζεν τὸν οὐρανόν, συμ-
 >παρήμην αὐτῷ, καὶ ὡς ἀσφαλεῖς ἐτίθει πηγὰς τῆς ὑπ'
 >οὐρανόν, ἡμὴν σὺν αὐτῷ ἀρμόζουσα. ἐγὼ ἡμὴν ἢ προσ-
 10 >έχαιρον καθ' ἡμέραν, εὐφραινόμεν δὲ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν
 >παντὶ καιρῷ, ὅτε εὐφραίνεται τὴν οἰκουμένην συντελέ-
 >σας· ὅτι μὲν οὖν προῆν καὶ τισὶν, εἰ καὶ μὴ τοῖς πᾶσιν, ὁ θεὸς 16
 λόγος ἐπεφαιρέτο, ταῦθ' ἡμῖν ὡς ἐν βραχέσιν εἰρήσθω.

Τί δὴ οὖν οὐχὶ καθάπερ τὰ νῦν, καὶ πάσαι πρότερον εἰς πάντας 17
 15 ἀνθρώπους καὶ πᾶσιν ἔθνεσιν ἐκηρύττετο, ὧδε ἂν γένοιτο πρόδη-
 λον. οὐκ ἦν ποῦ χωρεῖν οἷός τε τὴν τοῦ Χριστοῦ πάνσοφον καὶ
 παράρετον διδασκαλίαν ὁ πάσαι τῶν ἀνθρώπων βίος. εὐθὺς μὲν 18
 γε ἐν ἀρχῇ μετὰ τὴν πρώτην ἐν μακαρίοις ζωὴν ὁ πρῶτος ἄνθρω-
 πος ἤττον τῆς θείας ἐντολῆς φροντίδας, εἰς τοντονὶ τὸν θνητὸν καὶ
 22 ἐπίκηρον βίον καταπέπτωκεν καὶ τὴν ἐπάρατον ταυτηνὴν γῆν τῆς
 πάσαι ἐνθέου τροφῆς ἀντικατηλλάξατο, οἱ τε ἀπὸ τούτου τὴν καθ'
 ἡμᾶς σύμπασαν πληρώσαντες πολὺ χείρους ἀναφανέντες ἐκτὸς ἐνός

6—12 Exod. 3, 4—6 — 18—S. 20, 3 Prov. 8, 12. 15. 16

3—12 Prov. 8, 22—25. 27. 28. 30. 31

ATERBMΣΑ

18 γε BM γὰρ ATER

22 πον καὶ δευτέρον, θηριώδη τινὰ τρόπον καὶ βίον ἀβίωτον ἐπαρή-
 ρητο· ἀλλὰ καὶ οὔτε πόλιν οὔτε πολιτείαν, οὐ τέχνας, οὐκ ἐπιστή- 19
 μας ἐπὶ νοῦν ἐβάλλοντο, νόμων τε καὶ δικαιωμάτων καὶ προσέτι
 ἀρετῆς καὶ φιλοσοφίας οὐδὲ ὀνόματος μετείχον, νομάδες δὲ ἐπ' ἐρη-
 μίας οἷά τινες ἄγριοι καὶ ἀπληεῖς διῆγον, τοὺς μὲν ἐκ φύσεως προσ-
 10 ἦκοντας λογισμοὺς τὰ τε λογικὰ καὶ ἡμερα τῆς ἀνθρώπων ψυχῆς
 σπέσματα αὐτοπροαιρέτου κακίας ὑπερβολῇ διαφθείροντες, ἀνοσιουρ-
 γίας δὲ πάσαις ὅλους σφᾶς ἐκδεδωκότες, ὡς τοτὲ μὲν ἀλληλοφθορεῖν,
 τοτὲ δὲ ἀλληλοκτονεῖν, ἄλλοτε δὲ ἀνθρωποβορεῖν, θεομαχίας τε καὶ
 τὰς παρὰ τοῖς πᾶσιν βωομένας γιγαντομαχίας ἐπιτολμᾶν, καὶ γῆν
 15 μὲν ἐπιτειχίζειν οὐρανῷ διανοεῖσθαι, μανία δὲ φρονήματος ἐκτόπου
 αὐτὸν τὸν ἐπὶ πᾶσιν πολεμῖν παρασκευάζεσθαι ἐφ' οἷς τοῦτον ἐαν- 20
 τοῖς (εἰς) ἄγουσι τὸν τρόπον κατακλυσμοῖς αὐτοὺς καὶ προπολήσειν
 ὅσπερ ἄγριαν ὕλην κατὰ πάσης τῆς γῆς κεχυμένην θεὸς ὁ πάντων
 ἔφορος μετήει, λιμοῖς τε συνεχέσι καὶ λοιμοῖς πολέμοις τε αὐτὰ καὶ
 20 κεραννῶν βολαῖς ἄνωθεν αὐτοὺς ὑπετέμνετο, ὅσπερ τινὰ δεινὴν
 καὶ χαλεπωτάτην νόσον ψυχῶν μικροτέροις ἀνέχων τοῖς κολαστη-
 ρίοις. τότε μὲν οὖν, ὅτε δὴ καὶ πολὺς ἦν ἐπικεχυμένος ὀλίγον 21
 δεῖν κατὰ πάντων ὁ τῆς κακίας κάρος, οἷα μέθης δεινῆς, τὰς ἀπάν-
 των σχεδὸν ἀνθρώπων ἐπισκιαζούσης καὶ ἐπισκοτούσης ψυχάς, ἡ
 24 πρωτόγονος καὶ πρωτόκτιστος τοῦ θεοῦ σοφία καὶ αὐτὸς ὁ προσὼν
 λόγος φιλανθρωπίας ὑπερβολῇ τοτὲ μὲν δι' ὀπτασίας ἀγγέλων τοῖς
 ὑποβεβηκόσι, τοτὲ δὲ καὶ δι' ἑαυτοῦ οἷα θεοῦ δύναμις σωτήριος ἐνί-
 που καὶ δευτέρῳ τῶν πάλαι θεοφιλῶν ἀνδρῶν οὐκ ἄλλως ἢ δι'
 5 ἀνθρώπου μορφῆς, ὅτι μηδ' ἑτέρως ἦν δυνατὸν αὐτοῖς, ὑπεφαί-
 νετο. ὡς δ' ἤδη διὰ τούτων τὰ θεοσεβείας σπέσματα εἰς πλῆθος 22
 ἀνδρῶν καταβέβλητο ὅλον τε ἔθνος ἐπὶ γῆς θεοσεβεῖα προσανέχον
 ἐκ τῶν ἀνέκαθεν Ἑβραίων ὑπέστη, τούτοις μὲν, ὡς ἂν εἰ πλήθεσιν
 ἔτι ταῖς παλαιαῖς ἀγωγαῖς ἐκδεδιητημένοις, διὰ τοῦ προφήτου Μουσέως
 10 εἰκόνας καὶ σύμβολα σαββάτου τινὸς μυστικοῦ καὶ περιτομῆς ἐτέρων
 τε νοητῶν θεωρημάτων εἰσαγωγάς, ἀλλ' οὐκ αὐτὰς ἐναργεῖς παρ-

24 Kol. 1, 15 Proverb. 8, 22 — 24—S. 24, 1 Ioann. 1, 1

2 I Kor. 1, 24

ATERBMSA

15 πᾶσιν TE πᾶσι RBM πάντων θν AΣ | οὐσ B | 15/16 ἑαυτοῖς εἰσα-
 γουσι Schw ἑαυτοῖς ἄγουσι TERBM ἑαυτοῦς ἄγουσι AΣ | 16 αὐτοῦς ARBMΣ
 > TE | 22 κάρος TcER κόρος A κώρος Ec καιρός T¹BM

6 τε M τέ τὸ ATERB | γῆς TERBM τῆ A | 7 ἐκ τῶν ἀνέκαθεν
 ERBM ἐκ τῶν ἀνέκαθεν ||| T¹ ἐκ τῶν ἀνέκαθεν τῶν Tr ἀνέκαθεν ἐξ A |
 τοῖτοῖς TERBM τοῖτο τοῖτοῖς A

- 24 ἐδίδου μυσταγωγίας· ὡς δὲ τῆς παρὰ τούτοις νομοθεσίας βοωμένης 23
καὶ προῆς δίκην εὐόδους εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους διαδομένης, ἥδη
τότε ἐξ αὐτῶν καὶ τοῖς πλείοσιν τῶν ἐθνῶν διὰ τῶν πανταχόσε
νομοθετῶν τε καὶ φιλοσόφων ἡμέρωτο τὰ φρονήματα, τῆς ἀγρίας
15 καὶ ἀπηνοῦς θηριωδίας ἐπὶ τὸ πρῶον μεταβεβλημένης, ὡς καὶ εἰ-
ρήνην βαθείαν φιλίας τε καὶ ἐπιμιξίας πρὸς ἀλλήλους ἔχειν, τηρι-
καῦτα πᾶσι δὴ λοιπὸν ἀνθρώποις καὶ τοῖς ἀνά τὴν οἰκουμένην
ἔθνεσιν ὡς ἂν προωφελημένοις καὶ ἥδη τυγχάνουσιν ἐπιτηδείους
πρὸς παραδοχὴν τῆς τοῦ πατρὸς γνώσεως, ὁ αὐτὸς δὲ πάλιν ἐκεῖνος
20 ὁ τῶν ἀρετῶν διδάσκαλος, ὁ ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς τοῦ πατρὸς ὑπουργός,
ὁ θεῖος καὶ οὐράνιος τοῦ θεοῦ λόγος, δι' ἀνθρώπου κατὰ μηδὲν σώ-
ματος οὐσίας τὴν ἡμετέραν φύσιν διαλλάττοντος ἀρχομένης τῆς Ῥω-
μαίων βασιλείας ἐπιφανείς, τοιαῦτα ἔδρασέν τε καὶ πέπονθεν, οἷα
ταῖς προφητείαις ἀκόλουθα ἦν, ἀνθρωπον ὁμοῦ καὶ θεὸν ἐπιδημήσειν
26 τῷ βίῳ παραδόξων ἔργων ποιητὴν καὶ τοῖς πᾶσιν ἔθνεσιν διδάσκαλον
τῆς τοῦ πατρὸς εὐσεβείας ἀναδειχθήσεσθαι τό τε παράδοξον αὐτοῦ.
τῆς γενέσεως καὶ τὴν καινὴν διδασκαλίαν καὶ τῶν ἔργων τὰ θαύματα
ἐπὶ τε τούτοις τοῦ θανάτου τὸν τρόπον τὴν τε ἐκ νεκρῶν ἀνά-
5 στασιν καὶ ἐπὶ πᾶσιν τὴν εἰς οὐρανὸς ἔνθεον ἀποκατάστασιν αὐτοῦ
προκηρυττούσαις. τὴν γοῦν ἐπὶ τέλει βασιλείαν αὐτοῦ Δανιὴλ ὁ 24
προφήτης θεῖον πνεύματι συνορῶν, ὧδέ πη ἐθεοφορεῖτο, ἀνθρωπινώ-
τερον τὴν θεοπτίαν ὑπογράφων· >ἐθεώρουν γὰρ< φησὶν >ἕως
>οὐ θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθητο. καὶ τὸ
10 >ἐνδύμα αὐτοῦ ὡς εἰ χιτῶν λευκόν, καὶ ἡ θριξὶ τῆς κεφαλῆς
>αὐτοῦ ὡς εἰ ἔριον καθαρόν· ὁ θρόνος αὐτοῦ φλόξ πυρός,
>οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον· ποταμὸς πυρός εἶλκεν ἔμ-
>προσθεν αὐτοῦ. χίλια χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ
>μύρια μύριαδες παρειστήκεισαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. κριτή-
15 >ριον ἐκάθισεν, καὶ βίβλοι ἠνεψόχθησαν<. καὶ ἐξῆς >ἐθεώ- 25
>ρουν<, φησὶν >καὶ ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς εἰ
>υῖὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος, καὶ ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμε-
>ρῶν ἔφθασεν, καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ προσηρέχθη· καὶ αὐτῷ
28 >ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ βασιλεία, καὶ πάντες οἱ
>λαοὶ φυλαὶ γλῶσσαι αὐτῷ δουλεύσουσιν. ἡ ἐξουσία αὐ-
>τοῦ ἐξουσία αἰώνιος, ἣτις οὐ παρελεύσεται· καὶ ἡ βασι-

8—15 Dan. 7, 9. 10 — 15—S. 28, 4 Dan. 7, 13. 14

ATERBMΣΑ

14 ἡμέρωτο τὰ A ἡμερότατα TERBM | 20 ἀρετῶν TERBMΛΣ ἀρετή-
των A γρ ἀρετῶν A^{1m} | 23 πέπονθεν BM ἔπαθεν ATER
3 θαύματα BM θανάμια ATER

28 >λεία αὐτοῦ οὐ διαφθαρήσεται<. ταῦτα δὲ σαφῶς οὐδ' ἐφ' 26
 5 ἕτερον, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ἡμέτερον σωτήρα, τὸν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν
 θεὸν λόγον, ἀναφέροιο ἄν, υἱὸν ἀνθρώπου διὰ τὴν ὑστάτην ἐναν-
 θρώπησιν αὐτοῦ χρηματίζοντα. ἀλλὰ γὰρ ἐν οἰκείοις ὑπομνήμασιν 27
 τὰς περὶ τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προφητικὰς ἐκλογὰς
 συναγαγόντες ἀποδεικτικώτερόν τε τὰ περὶ αὐτοῦ δηλούμενα ἐν ἑτέ-
 10 ροις συστήσαντες, τοῖς εἰρημένοις ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεσθησόμεθα.
 Ὅτι δὲ καὶ αὐτὸ τοῦνομα τοῦ τε Ἰησοῦ καὶ δὴ καὶ τοῦ Χριστοῦ Γ 3 1
 παρ' αὐτοῖς τοῖς πάλαι θεοφιλέσιν προφήταις τετίμητο, ἤδη καιρὸς
 ἀποδεικνύναι. σεπτὸν ὡς ἐνὶ μάλιστα καὶ ἐνδοξον τὸ Χριστοῦ 2
 ὄνομα πρῶτος αὐτὸς γνωρίσας Μωσῆς τύπους οὐρανίων καὶ σύμ-
 15 βολα μυστηριώδεις τε εἰκόνας ἀκολούθως χρησμῶ φήσαντι αὐτῶ
 >ὄρα, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν
 >τῶ ὄρει< παραδούς, ἀρχιερέα θεοῦ, ὡς ἐνῆν μάλιστα δυνατὸν ἄν-
 θρωπον, ἐπιφημίσας, τοῦτον Χριστὸν ἀναγορεύει, καὶ ταύτη γε τῇ
 κατὰ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀξία, πᾶσαν ὑπερβαλλούση παρ' αὐτῶ τὴν
 20 ἐν ἀνθρώποις προεδρίαν, ἐπὶ τιμῇ καὶ δόξῃ τὸ τοῦ Χριστοῦ περι-
 τίθησιν ὄνομα· οὕτως ἄρα τὸν Χριστὸν θεῖόν τι χρῆμα ἠπίστα-
 το. ὁ δ' αὐτὸς καὶ τὴν τοῦ Ἰησοῦ προσηγορίαν εὐ μάλα πνεύ- 3
 ματι θεῖῳ προῖδών, πάλιν τινὸς ἐξαιρέτον προνομίας καὶ ταύτην
 ἀξιοῖ. οὐποτε γοῦν πρότερον ἐκφωνηθὲν εἰς ἀνθρώπους, πρὶν ἢ
 30 Μωσῆϊ γνωσθῆναι, τὸ τοῦ Ἰησοῦ πρόσημα τούτῳ Μωσῆς πρῶτῳ
 καὶ μόνῳ περιτίθησιν, ὃν κατὰ τύπον αὐθις καὶ σύμβολον ἔγνω μετὰ
 τὴν αὐτοῦ τελευτήν διαδεξόμενον τὴν κατὰ πάντων ἀρχήν. οὐ 4
 πρότερον γοῦν τὸν αὐτοῦ διάδοχον, τῇ τοῦ Ἰησοῦ κεχορημένον
 5 προσηγορία, ὀνόματι δὲ ἑτέρῳ τῶ Ἀνδρῆ, ὅπερ οἱ γεννήσαντες αὐτῶ
 τέθεινται, καλούμενον, Ἰησοῦν αὐτὸς ἀναγορεύει, γέρας ὅσπερ τί-
 μιον, παντὸς πολὺ μείζον βασιλικῶ διαδήματος, τοῦνομα αὐτῶ δω-
 ρούμενος, ὅτι δὴ καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς τοῦ σωτήρος ἡμῶν
 τὴν εἰκόνα ἔφερεν, τοῦ μόνου μετὰ Μωυσῆα καὶ τὸ συμπέρασμα τῆς
 10 δι' ἐκείνου παραδοθείσης συμβολικῆς λατρείας, τῆς ἀληθοῦς καὶ κα-
 θαρωτάτης εὐσεβείας τὴν ἀρχὴν διαδεξαμένον. καὶ Μωσῆς μὲν 5

56 Ioann. 1, 1 — 16/17 Hebr. 8, 5 [Exod. 25, 40] — 18 Levit. 4, 5.
 16. 6, 22.

1ff. Num. 13, 17

ATERBMΣΑ

4 οὐδ' TERM οὐκ AB | 17 παραδοῦσ BM παραδιδούσ ATER

1 Μωσῆϊ Σ μωυσῆα Π | 3 διαδεξόμενον A, T a durch Rasur corr., ERA
 διαδεξαμένον T'BMΣ | 10 δι' ἐκείνου ATERM ἐκείνω BΣ

30 ταύτη πη δυοί τοίς κατ' αὐτὸν ἀρετῇ καὶ δόξῃ παρὰ πάντα τὸν
 λαὸν προφέρουσιν ἀνθρώποις, τῷ μὲν ἀρχιερεῖ, τῷ δὲ μετ' αὐτὸν
 ἡγησομένῳ, τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσηγορίαν ἐπὶ
 15 τιμῇ τῇ μεγίστῃ περιτέθειται· σαφῶς δὲ καὶ οἱ μετὰ ταῦτα προφήται 6
 ὀνομαστὶ τὸν Χριστὸν προανεφώνονν, ὁμοῦ τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι
 κατ' αὐτοῦ συσκευὴν τοῦ Ἰουδαίων λαοῦ, ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν τῶν ἔθνῶν
 δι' αὐτοῦ κλησὶν προμαρτυρούμενοι, τοτὲ μὲν ὡδὲ πως Ἰερεμίας λέγων
 20 >πνεῦμα προσώπου ἡμῶν Χριστὸς κύριος συνελήφθη ἐν
 >ταῖς διαφθοραῖς αὐτῶν, οὐ εἶπομεν >ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ξη-
 >σόμεθα ἐν τοῖς ἔθνεσιν<, τοτὲ δὲ ἀμηχανῶν Δαυὶδ διὰ τούτων
 >ἵνα τί ἐφρούαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; παρ-
 >έστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν
 >ἐπὶ τὸ αὐτό, κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐ-
 25 >τοῦ· οἷς ἐξῆς ἐπιλέγει ἐξ αὐτοῦ δὴ προσώπου τοῦ Χριστοῦ
 32 >κύριος εἶπεν πρὸς με >κύριός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά
 >σε. αἰτήσαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοὶ ἔθνη τὴν κληρονο-
 >μίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς<. οὐ 7
 μόνους δὲ ἄρα τοὺς ἀρχιερωσύνην τιμημένους, ἐλαίῳ σκεναστῶ τοῦ
 5 συμβόλου χρισμένους ἕνεκα, τὸ τοῦ Χριστοῦ κατεκόσμη παρ' Ἑβραίοις
 ὄνομα, ἀλλὰ καὶ τοὺς βασιλέας, οὓς καὶ αὐτοὺς νεύματι θείῳ προ-
 φῆται χρίοντες εἰκονικούς τινας Χριστοὺς ἀπειργάζοντο, ὅτι δὴ καὶ
 αὐτοὶ τῆς τοῦ μόνου καὶ ἀληθοῦς Χριστοῦ, τοῦ κατὰ πάντων βασι-
 λεύοντος θείου λόγου, βασιλικῆς καὶ ἀρχικῆς ἐξουσίας τοὺς τύπους
 10 δι' ἐαντῶν ἔφερον. ἤδη δὲ καὶ αὐτῶν τῶν προφητῶν τινὰς διὰ 8
 χρίσματος Χριστοὺς ἐν τύπῳ γεγονέναι παρειλήφαμεν, ὡς τούτους
 ἀπαντας τὴν ἐπὶ τὸν ἀληθῆ Χριστὸν, τὸν ἐνθεον καὶ οὐράνιον λόγον,
 ἀναφορὰν ἔχειν, μόνον ἀρχιερεῖα τῶν ὅλων καὶ μόνον ἀπάσης κτίσεως
 βασιλεία καὶ μόνον προφητῶν ἀρχιπροφήτην τοῦ πατρὸς τυχά-
 15 νοντα. τούτων δ' ἀπόδειξις τὸ μηδένα πω τῶν πάλαι διὰ τοῦ 9
 συμβόλου κεχρισμένων, μήτε ἱερέων μήτε βασιλέων μήτε μὴν προ-
 φητῶν, τσαύτην ἀρετῆς ἐνθέου δύναμιν κτήσασθαι, ὅσην ὁ σωτὴρ
 καὶ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ μόνος καὶ ἀληθινὸς Χριστὸς ἐπιδέδεικ-
 20 σταις ὅσαις γενεαῖς παρὰ τοῖς οἰκείοις διαλαμφάντων, τοὺς ὑψηλοὺς
 πόποτε ἐκ τῆς περὶ αὐτοὺς εἰκονικῆς τοῦ Χριστοῦ προσρήσεως
 Χριστιανὸς ἐπεφήμισεν· ἀλλ' οὐδὲ σεβάσμιός τιμι τούτων πρὸς τῶν

19—21 Thren. 4, 20 — 22—25 Ps. 2, 1. 2

1—3 Ps. 2, 7. 8

ATERRBMΣA

14 ἡγησομένῳ ATERRM ἡγησαμένῳ BΣ

- 32 ὑπὸ κώων ὑπῆρξε τιμή· ἀλλ' οὐδὲ μετὰ τὴν τελευταίην τοσαύτη διά-
 θεσις, ὡς καὶ ὑπεραποθνήσκειν ἐτοίμως ἔχειν τοῦ τιμωμένου· ἀλλ'
 25 οὐδὲ πάντων τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐθνῶν περὶ τινα τῶν τότε
 τοσαύτη γέγονε κίνησις, ἐπεὶ μηδὲ τοσοῦτον ἐν ἐκείνοις ἢ τοῦ συμ-
 βόλου δύναμις οἷα τε ἦν ἐνεργεῖν, ὅσον ἢ τῆς ἀληθείας παραστάσις 11
 διὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐνδεικνυμένη· ὅς οὔτε σύμβολα καὶ τύπος
 ἀρχιερωσύνης παρὰ του λαβῶν, ἀλλ' οὐδὲ γένος τὸ περὶ σῶμα ἐξ
 30 ἱερωμένων κατάγων, οὐδ' ἀνδρῶν δορυφορίας ἐπὶ βασιλείαν προ-
 αχθεῖς οὐδὲ μὴν προφήτης ὁμοίως τοῖς πάλαι γενόμενος, οὐδ' ἀξίας
 34 ὅλως ἢ τινος παρὰ Ἰουδαίοις τυχῶν προεδρίας, ὅμως τοῖς πᾶσιν,
 εἰ καὶ μὴ τοῖς συμβόλοις, ἀλλ' αὐτῇ γε τῇ ἀληθείᾳ παρὰ τοῦ πατρὸς
 κεκόσμητο, οὐχ ὁμοίον δ' οὖν οἷς προειρήκαμεν, τυχῶν, πάντων 12
 ἐκείνων καὶ Χριστὸς μᾶλλον ἀνηγόρευται, καὶ ὡς ἂν μόνος καὶ ἀληθῆς
 5 αὐτὸς ὢν ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ, Χριστιανῶν τὸν πάντα κόσμον, τῆς
 ὄντως σεμνῆς καὶ ἱεραῆς αὐτοῦ προσηγορίας, κατέπλησεν, οὐκέτι τύ-
 πους οὐδὲ εἰκόνας, ἀλλ' αὐτὰς γυμνάς ἀρετὰς καὶ βίον οὐράνιον αὐ-
 τοῖς ἀληθείας δόγμασιν τοῖς διασώταις παραδούς, τὸ τε χρίσμα, οὐ 13
 τὸ διὰ σωμάτων σεναστόν, ἀλλ' αὐτὸ δὴ πνεύματι θείῳ τὸ θεοπε-
 10 πές, μετοχῇ τῆς ἀγεννήτου καὶ πατρικῆς θεότητος ἀπειλήφει· ὁ καὶ
 αὐτὸ πάλιν Ἡσαΐας διδάσκει, ὡς ἂν ἐξ αὐτοῦ ᾧδέ πως ἀναβοῶν τοῦ
 Χριστοῦ >πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ εἶνεκεν ἔχρισέν με· εὐ-
 >αγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέν με, κηρῶσαι αἰχμαλώ-
 >τοις ἄφεισιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν· καὶ οὐ μόνος γε 14
 15 Ἡσαΐας, ἀλλὰ καὶ Δαυὶδ εἰς τὸ αὐτοῦ πρόσωπον ἀναφωνεῖ λέγων
 >ὁ θρόνος σου, ὁ θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος
 >εὐθύτητος ἢ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. ἡγάπησας δικαιο-
 >σύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε, ὁ θεός,
 >ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιᾶσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου·
 20 ἐν οἷς ὁ λόγος ἐν μὲν τῷ πρώτῳ στίχῳ θεὸν αὐτὸν ἐπιφημίζει, ἐν
 δὲ τῷ δευτέρῳ σκήπτρῳ βασιλικῷ τιμᾷ, εἶθ' ἐξῆς ὑποβάς μετὰ τὴν 15
 ἔνθεον καὶ βασιλικὴν δύναμιν τρίτῃ τάξει Χριστὸν αὐτὸν γεγονότα,
 ἔλαιον οὐ τῷ ἐξ ὕλης σωμάτων, ἀλλὰ τῷ ἐνθέῳ τῆς ἀγαλλιᾶσεως

12—14 Luc. 4, 18. 19 [Is. 61, 1] — 16—19 Ps. 44, 7. 8

ATERBMSA

24 ὑπεραποθνήσκειν ATER ὑπερθνήσκειν BM | 29 παρὰ του AT·Σ παρ'
 αὐτοῦ T¹ERBM | 31 γενόμενος A, T¹ corr., ER γενομένοις T¹BMΣ

8 παραδούς AM παραδιδούς T¹ERB, T¹ undeutlich | 9 διὰ σωμάτων AB
 humanis opibus A δι' ἀρωμάτων TERMΣ | 12 zur Interpunction vgl. ecl. proph.
 229, 13 | 15 ἀναφωνεῖ ATER ἀνεφωνεῖ BM | 18 zur Interpunction vgl.
 dem. ev. 4, 15, 59

34 ἡλειμμένον, παρίστησιν· παρ' ὃ καὶ τὸ ἐξαιρέτον αὐτοῦ καὶ πολὺ
 36 κρείττον καὶ διάφορον τῶν πάλαι διὰ τῶν εἰκόνων σωματικώτερον
 κειρισμένων ὑποσημαίνει. καὶ ἀλλαχοῦ δὲ ὁ αὐτὸς ὡδέ πως τὰ 16
 περὶ αὐτοῦ δηλοῖ λέγων· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· »κάθου
 »ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον
 5 »τῶν ποδῶν σου«, καὶ »ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά
 »σε. ὦμοσεν κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· σὺ εἶ ἱερεὺς
 »εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ«. οὗτος δὲ εἰσά- 17
 γεται ἐν τοῖς ἱεροῖς λόγοις ὁ Μελχισεδέκ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου,
 οὐκ ἐν σκευαστῶ τιμι χρίσματι ἀναδειγμένος, ἀλλ' οὐδὲ διαδοχῇ
 10 γένους προσήκων τῇ καθ' Ἑβραίους ἱερωσύνῃ· δι' ὃ κατὰ τὴν αὐτοῦ
 τάξιν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν τῶν ἄλλων σύμβολα καὶ τύπους ἀνειληφό-
 των Χριστὸς καὶ ἱερεὺς μεθ' ὄρκον παραλήψεως ὁ σωτὴρ ἡμῶν ἀνη-
 γόρευται· ὅθεν οὐδὲ σωματικῶς παρὰ Ἰουδαίους χρισθέντα αὐτὸν ἢ 18
 ἱστορία παραδίδωσιν, ἀλλ' οὐδ' ἐκ φυλῆς τῶν ἱερωμένων γενόμενον,
 15 ἐξ αὐτοῦ δὲ θεοῦ πρὸ ἑωσφόρου μὲν, τοῦτ' ἐστὶν πρὸ τῆς τοῦ κόσμου
 συστάσεως, οὐσιωμένον, ἀθάνατον δὲ καὶ ἀγήρω τὴν ἱερωσύνην εἰς
 τὸν ἄπειρον αἰῶνα διακατέχοντα. τῆς δ' εἰς αὐτὸν γενομένης 19
 ἀσωμάτου καὶ ἐνθέου χρίσεως μέγα καὶ ἐναργὲς τεκμήριον τὸ μόνον
 αὐτὸν ἐξ ἀπάντων τῶν πώποτε εἰς ἔτι καὶ νῦν παρὰ πᾶσιν ἀνθρώ-
 20 ποῖς καθ' ὅλον τοῦ κόσμου Χριστὸν ἐπιφημιζέσθαι ὁμολογεῖσθαι τε
 καὶ μαρτυρεῖσθαι πρὸς ἀπάντων ἐπὶ τῇ προσηγορίᾳ παρὰ τε Ἑλλήσι
 καὶ βαρβάροις μνημονεύεσθαι, καὶ εἰς ἔτι νῦν παρὰ τοῖς ἀνὰ τὴν
 οἰκονομένην αὐτοῦ θιασώταις τιμᾶσθαι μὲν ὡς βασιλέα, θαυμάζεσθαι
 δὲ ὑπὲρ προφήτην, δοξάζεσθαι τε ὡς ἀληθῆ καὶ μόνον θεοῦ ἀρχιερέα,
 25 καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, οἷα θεοῦ λόγον προόντα καὶ πρὸ αἰώνων ἀπάν-
 των οὐσιωμένον τὴν τε σεβάσιμον τιμὴν παρὰ τοῦ πατρὸς ὑπειληφότα,
 38 καὶ προσκυνεῖσθαι ὡς θεόν· τό γε μὴν πάντων παραδοξότατον, 20
 ὅτι μὴ φωναῖς αὐτὸ μόνον καὶ ῥημάτων ψόφοις αὐτὸν γεραίρομεν
 οἱ καθ' ὡσιωμένοι αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ πάσῃ διαθέσει ψυχῆς, ὡς καὶ αὐτῆς
 προτιμᾶν τῆς ἑαυτῶν ζωῆς τὴν εἰς αὐτὸν μαρτυρίαν. ταῦτα μὲν 4 1
 5 οὖν ἀναγκαίως πρὸ τῆς ἱστορίας ἐνταῦθά μοι κείσθω, ὡς ἂν μὴ νεώ-
 τερόν τις εἶναι νομίσειεν τὸν σωτῆρα καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν
 Χριστὸν διὰ τοὺς τῆς ἐνσάρκου πολιτείας αὐτοῦ χρόνους·

ἵνα δὲ μηδὲ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ νέαν εἶναι καὶ ξένην, ὡς ἂν Ἀ
 ἐπὶ νέον καὶ μηδὲν τοὺς λοιποὺς διαφέροντος ἀνθρώπους συστάσαν,

3—5 Ps. 109, 1 — 5—7 Ps. 109, 3. 4 vgl. Hebr. 7, 11—25

ATERBMΣΑ

12 ἱερεὺς BMΣΑ ἀρχιερεὺς ATER | 18 χρίσεως TERMΣΑ γο χρίσεως

A^{1m} δυνάμειος AB

38 ὑπονοήσειέν τις, φέρε, βραχέα καὶ περὶ τούτου διαλάβωμεν. τῆς 2
 μὲν γὰρ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας νεωστὶ πᾶσιν
 ἀνθρώποις ἐπιλαμπάσης, νέον ὁμολογουμένως ἔθνος, οὐ μικρὸν οὐδ'
 ἀσθενὲς οὐδ' ἐπὶ γωνίας ποι γῆς ἰδρυμένον, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν
 15 ἔθνων πολυανθρωποτάτον τε καὶ θεοσεβέστατον ταύτῃ τε ἀνώ-
 λεθρον καὶ ἀήττητον, ἣ καὶ εἰς αἰὶ τῆς παρὰ θεοῦ βοηθείας τυγ-
 χάνει, χρόνων προθεσμίας ἀρρήτοις ἀθρόως οὕτως ἀναπέφηνεν, τὸ
 20 παρὰ τοῖς πᾶσι τῇ τοῦ Χριστοῦ προσηγορίᾳ τιμημένον. τοῦτο 3
 καὶ προφητῶν κατεπλάγη τις, θείον πνεύματος ὄφθαλμῷ τὸ μέλλον
 ἔσεσθαι προθεωρήσας, ὡς καὶ τάδε ἀναφθέγγασθαι >τίς ἤκουσεν
 20 >τοιαῦτα, καὶ τίς ἐλάλησεν οὕτως; εἰ ὄδινεν γῆ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ,
 >καὶ εἰ ἐτέχθη ἔθνος εἰς ἅπαξ<. ὑποσημαίνει δέ πως καὶ τὴν
 μέλλουσαν ὁ αὐτὸς προσηγορίαν, λέγων >τοῖς δὲ δουλεύουσίν μοι
 40 >κληθήσεται ὄνομα καινόν, ὃ εὐλόγηθ' ἕσεται ἐπὶ τῆς
 γῆς<. ἀλλ' εἰ καὶ νέοι σαφῶς ἡμεῖς καὶ τοῦτο καινὸν ὄντως 4
 ὄνομα τὸ Χριστιανῶν ἀρτίως παρὰ πᾶσιν ἔθνεσιν γνωρίζεται, ὁ βίος
 δ' οὖν ὅμως καὶ τῆς ἀγωγῆς ὁ τρόπος αὐτοῖς εὐσεβείας δόγμασιν
 5 ὅτι μὴ ἔναγχος ὑφ' ἡμῶν ἐπιπέπλασται, ἐκ πρώτης δ' ὡς εἰπεῖν ἀν-
 θρωπογονίας φυσικαῖς ἐννοίαις τῶν πάλαι θεοφιλῶν ἀνδρῶν κατ-
 ωρθοῦτο, ὡδὲ πως ἐπιδείξομεν. οὐ νέον, ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσιν 5
 ἀνθρώποις ἀρχαιότητι τιμημένον ἔθνος, τοῖς πᾶσι καὶ αὐτὸ γνώρι-
 μον, τὸ Ἑβραίων τυγχάνει. λόγοι δὲ παρὰ τούτῳ καὶ γράμματα
 10 παλαιοὺς ἀνδρας περιέχουσιν, σπανίους μὲν καὶ ἀριθμῷ βραχεῖς, ἀλλ'
 ὅμως εὐσεβεία καὶ δικαιοσύνη καὶ πάσῃ τῇ λοιπῇ διενεγκόντας ἀρετῇ.
 πρὸ μὲν γε τοῦ κατακλυσμοῦ διαφόρους, μετὰ δὲ καὶ τούτων ἐτέ-
 ρους, τῶν τε τοῦ Νῶε παιδῶν καὶ ἀπογόνων ἀτὰρ καὶ τὸν Ἀβραάμ.
 ὃν ἀρχηγὸν καὶ προπάτορα σφῶν αὐτῶν παῖδες Ἑβραίων αὐ-
 15 χοῦσι. πάντα δὲ ἐκείνους ἐπὶ δικαιοσύνῃ μεμαρτυρημένους, ἐξ 6
 αὐτοῦ Ἀβραάμ ἐπὶ τὸν πρῶτον ἀνιοῦσιν ἄνθρωπον, ἔργῳ Χριστι-
 ἀνοῦς, εἰ καὶ μὴ ὀνόματι, προσειπὼν τις οὐκ ἂν ἐκτὸς βάλοι τῆς
 ἀληθείας. ὁ γάρτοι δηλοῦν ἐθέλοι τοῦνομα, τὸν Χριστιανὸν 7
 20 ἀνδρα διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ γνώσεως καὶ διδασκαλίας σωφροσύνη
 καὶ δικαιοσύνη καρτερία τε βίον καὶ ἀρετῆς ἀνδρεία εὐσεβείας τε
 ὁμολογία ἐνὸς καὶ μόνου τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ διαπρέπειν, τοῦτο

19—21 Ies. 66, 8 — 22—S. 40, 2 Ies. 65, 15. 16

ATERBMΣA

10/11 τῆς μὲν γὰρ ΒΜΣ ἄρτι μὲν ὁμολογουμένως τῆς ΑΤΕΡ | 12 νέον
 ὁμολογουμένως ΑΒΜ νέον ὁμολογοῦμεν ὡς Σ > ΤΕΡ

12 καὶ ΑΤΕΡΜΑ > ΒΣ | 15 ἐπὶ δικαιοσύνῃ ΤεΕΡΜ δικαιοσύνη ΑΤ'Β

| 18 ἐθέλοι ΑΤ'Β ἐθέλει Τ' corr., ΕΡΜ

40 πᾶν ἐκείνοις οὐ χεῖρον ἡμῶν ἐσπονδάξετο. οὐτ' οὖν σώματος αὐ- 8
 τοῖς περιτομῆς ἔμελεν, ὅτι μηδὲ ἡμῖν, οὐ σαββάτων ἐπιτηρήσεως,
 ὅτι μηδὲ ἡμῖν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν τοιῶνδε τροφῶν παραφυλακῆς οὐδὲ
 25 τῶν ἄλλων διαστολῆς, ὅσα τοῖς μετέπειτα πρῶτος ἀπάντων Μουσῆς
 ἀρξάμενος ἐν συμβόλοις τελειῶσαι παραδέδωκεν, ὅτι μηδὲ νῦν Χριστι-
 ανῶν τὰ τοιαῦτα· ἀλλὰ καὶ σαφῶς αὐτὸν ἤδεσαν τὸν Χριστὸν τοῦ
 θεοῦ, εἴ γε ὥφθαι μὲν τῷ Ἀβραάμ, χρηματίσαι δὲ τῷ Ἰσαάκ, λελα-
 ληκέναι δὲ τῷ Ἰσραήλ, Μουσεῖ τε καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα προφήταις
 42 ὁμιληκέναι προδεδεικται· ἔνθεν αὐτοὺς δὴ τοὺς θεοφιλεῖς ἐκείνους 9
 εὐροῖς ἂν καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ κατηξιωμένους ἐπωνυμίας, κατὰ τὴν
 φάσκονσαν περὶ αὐτῶν φωνήν >μὴ ἀψησθε τῶν Χριστῶν μου,
 >καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρῆσθε< ὥστε σαφῶς 10
 5 πρῶτην ἠγείσθαι δεῖν καὶ πάντων παλαιοτάτην τε καὶ ἀρχαιοτάτην
 θεοσεβείας εὐροῖσιν αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀβραάμ θεοφιλῶν
 ἀνδρῶν τὴν ἀρτίως διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας πᾶσιν ἔθνεσιν
 κατηγγελημένην. εἰ δὲ δὴ μακρῶ ποθ' ὕστερον περιτομῆς φασὶ 11
 τὸν Ἀβραάμ ἐντολὴν εἰληφέναι, ἀλλὰ πρό γε ταύτης δικαιοσύνην
 10 διὰ πίστεως μαρτυρηθεὶς ἀνείρηται, ὥδὲ πως τοῦ θεοῦ φάσκοντος
 λόγου >ἐπίστευσεν δὲ Ἀβραάμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ
 εἰς δικαιοσύνην<. καὶ δὴ τοιοῦτον πρό τῆς περιτομῆς γεγονότι 12
 χρησμὸς ὑπὸ τοῦ φήναντος ἑαυτὸν αὐτῷ θεοῦ (οὗτος δ' ἦν αὐτὸς ὁ
 Χριστός, ὁ τοῦ θεοῦ λόγος) περὶ τῶν ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις τὸν
 15 ὅμοιον αὐτῷ δικαιοῦσθαι τρόπον μελλόντων ῥήμασιν αὐτοῖς προεπ-
 ἠγγελται λέγων >καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ
 >φυλαὶ τῆς γῆς<, καὶ ὡς ὅτι >ἔσται εἰς ἔθνος μέγα καὶ
 >πολύ, καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη τῆς
 >γῆς<. τοῦτον δὲ καὶ ἐπιστήσαι εἰς ἡμᾶς ἐκπεπληρωμένον πάρεστιν. 13
 20 πίστει μὲν γὰρ ἐκεῖνος τῇ εἰς τὸν ὄφθέντα αὐτῷ τοῦ θεοῦ λόγον
 τὸν Χριστὸν δεδικαίωτο, πατρῷας μὲν ἀποστάς δεισιδαιμονίας καὶ
 πλάνης βίου προτέρας, ἕνα δὲ τὸν ἐπὶ πάντων ὁμολογήσας θεὸν
 καὶ τοῦτον ἔργοις ἀρετῆς, οὐχὶ δὲ θρησκεία νόμον τοῦ μετὰ ταῦτα
 Μουσέως θεραπεύσας, τοιοῦτον τε ὄντι εἰρητο ὅτι δὴ πᾶσαι αἱ φυ-
 25 λαὶ τῆς γῆς καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐν αὐτῷ εὐλογηθήσεται· ἔργοις δὲ 14
 λόγων ἐναργεστέροις ἐπὶ τοῦ παρόντος παρὰ μόνους Χριστιανοῖς

28/29 Gen. 18, 1. 26, 2. 35, 1

3/4 Ps. 104, 15 — 11/12 Gen. 15, 6 vgl. Rom. 4, 3 — 16/17 Gen. 12, 3

— 17—19 Gen. 18, 18 — 21/22 vgl. Gen. 12, 1

ATERBMΣΑ

26 παραδέδωκεν AB παρέδωκεν TERM | 29 ἠλ BMΣ λακὼβ ATER

9 δικαιοσύνην A δικαιοσύνη TERBM

44 καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἀσχοούμενος αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ τῆς θεοσεβείας
 τοῦ Ἀβραάμ ἀναπέφηνε τρόπος. τί δὴ οὖν λοιπὸν ἐμποδῶν ἂν 15
 εἶη, μὴ οὐχὶ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν βίον τε καὶ τρόπον εὐσεβείας ἡμῖν
 τε τοῖς ἀπὸ Χριστοῦ καὶ τοῖς πρόπαλαι θεοφιλέσιν ὁμολογεῖν; ὥστε
 5 μὴ νέαν καὶ ξένην, ἀλλ' εἰ δεῖ φάναι ἀληθεύοντα, πρώτην ὑπάρχειν
 καὶ μόνην καὶ ἀληθῆ κατόρθωσιν εὐσεβείας τὴν διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ
 διδασκαλίας παραδοθεῖσαν ἡμῖν ἀποδείκνυσθαι. καὶ ταῦτα μὲν ὧδε
 ἐχέτω·

φέρει δὲ ἤδη, μετὰ τὴν δέουσαν προκατασκευὴν τῆς προτεθείσης E 5 1
 10 ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἤδη λοιπὸν ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου τοῦ
 σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφανείας οἷά τινος ὁδοιπορίας ἐφαπώμεθα, τὸν τοῦ
 λόγον πατέρα θεὸν καὶ τὸν δηλούμενον αὐτὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν
 σωτήρα καὶ κύριον ἡμῶν, τὸν οὐράνιον τοῦ θεοῦ λόγον, βοηθὸν
 ἡμῖν καὶ συνεργὸν τῆς κατὰ τὴν διήγησιν ἀληθείας ἐπικαλεσά-
 3/2 v. Chr. μενοι. ἦν δὴ οὖν τοῦτο δεύτερον καὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος τῆς 2
 Αὐγούστου βασιλείας, Αἰγύπτου δ' ὑποταγῆς καὶ τελευτῆς Ἀντωνίου
 καὶ Κλεοπάτρας, εἰς ἣν ὑστάτην ἢ κατ' Αἴγυπτον τῶν Πτολεμαίων
 κατέληξε δυναστεία, ὄγδοον ἔτος καὶ εικοστὸν, ὀληνίκα ὁ σωτὴρ καὶ
 κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἐπὶ τῆς τότε πρώτης ἀπογραφῆς,
 20 ἡγεμονεύοντος Κυρίνου τῆς Συρίας, ἀκολούθως ταῖς περὶ αὐτοῦ
 προφητείαις ἐν Βηθλεὲμ γεννᾶται τῆς Ἰουδαίας. ταύτης δὲ τῆς 3
 κατὰ Κυρίνιον ἀπογραφῆς καὶ ὁ τῶν παρ' Ἑβραίοις ἐπισημώτατος
 ἱστορικῶν Φλαύιος Ἰώσηπος μνημονεύει, καὶ ἄλλην ἐπισυνάπτων
 ἱστορίαν περὶ τῆς τῶν Γαλιλαίων κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἐπιφάνειας
 25 χρόνους αἰρέσεως. ἥς καὶ παρ' ἡμῖν ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσιν
 μνήμην ὧδε πως λέγων πεποιήται >μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας
 46 >ὁ Γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε
 >λαὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κακείνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι
 >ἐπέισθησαν αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν<. τούτοις δ' οὖν καὶ 4
 ὁ δεδηλωμένος ἐν ὀκτωκαδεκάτῳ τῆς Ἀρχαιολογίας συνάδων ταῦτα
 5 παρατίθεται κατὰ λέξιν

>Κυρίνιος δὲ τῶν εἰς τὴν βουλὴν συναγομένων, ἀνὴρ τὰς τε ἄλλας
 >ἀρχὰς ἐπιτετελεκὼς καὶ διὰ πασῶν ὁδεύσας ὑπατος γενέσθαι τὰ τε
 >ἄλλα ἀξιώματι μέγας, σὺν ὀλίγοις ἐπὶ Συρίας παρῆν, ὑπὸ Καίσαρος

18—20 Luc. 2, 2 — 21 Mich. 5, 2 — 26—S. 46, 3 Act. 5, 37

6—10 Ioseph. A. I. 18, 1

ΑΤΕΡΒ, von 3 καὶ τὸν αὐτὸν an D, MΣΑ

7/8 καὶ — ἐχέτω > T'Σ + Tem

46 >δικαιοδότης τοῦ ἔθνους ἀπεσταλμένος καὶ τιμητῆς τῶν οὐσιῶν γενη-
10 >σόμενος.<

καὶ μετὰ βραχέα φησὶν

5

>Ιούδας δὲ, Γαυλανίτης ἀνὴρ ἐκ πόλεως ὄνομα Γαμαλα, Σάδδοζον
>Φαρισαῖον προσλαβόμενος, ἠπείγετο ἐπὶ ἀποστάσει, τὴν τε ἀποτίμησιν
>οὐδὲν ἄλλο ἢ ἄντικρυς δουλείαν ἐπιφέρειν λέγοντες καὶ τῆς ἔλευ-
15 >θερίας ἐπ' ἀντιλήψει παρακαλοῦντες τὸ ἔθνος.<

καὶ ἐν τῇ δευτέρῃ δὲ τῶν ἱστοριῶν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου περὶ 6
τοῦ αὐτοῦ ταῦτα γράφει

>ἐπὶ τούτου τις ἀνὴρ Γαλιλαῖος Ἰούδας ὄνομα εἰς ἀποστασίαν
>ἐνῆγε τὸς ἐπιχωρίους, κακίζων εἰ φόρον τε Ῥωμαίοις τελεῖν ὑπο-
20 >μενοῦσιν καὶ μετὰ τὸν θεὸν οἴσουσι θνητοὺς δεσπότας.<

48 ταῦτα ὁ Ἰώσηπος.

Τηρικαῦτα δὲ καὶ τοῦ Ἰουδαίου ἔθνους Ἡρόδου πρῶτον τὸ γένος 6 1
ἄλλοφύλον διεληφότος τὴν βασιλείαν ἢ διὰ Μουσέως περιγραφὴν
ἐλάμβανεν προφητεία >οὐκ ἐκλείψει ἄρχοντα ἐξ Ἰούδα οὐδὲ
5 ἠγούμενον ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ< φήσασα, >ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ
ἀπόκειται,< ὃν καὶ ἀποφαίνει προσδοκίαν ἔσεσθαι ἐθνῶν. ἀτελῆ 2
γέ τοι τὰ τῆς προρρησεως ἦν καθ' ὃν ὑπὸ τοῖς οἰκείοις τοῦ ἔθνους
ἄρχουσι διάγειν αὐτοῖς ἐξῆν χρόνον, ἀνωθεν ἐξ αὐτοῦ Μουσέως
καταρξαμένοις καὶ εἰς τὴν Ἀγούστον βασιλείαν διαρκέσασιν, καθ' ὃν
10 πρῶτος ἀλλόφυλος Ἡρόδης τὴν κατὰ Ἰουδαίον ἐπιτρέπεται ὑπὸ
Ῥωμαίων ἀρχήν, ὡς μὲν Ἰώσηπος παραδίδωσιν, Ἰδουμαῖος ὢν κατὰ
πατέρα τὸ γένος Ἀράβιος δὲ κατὰ μητέρα, ὡς δ' Ἀφρικανός, (οὐχ ὁ
τυχὼν δὲ καὶ οὗτος γέγονε συγγραφεύς), φασὶν οἱ τὰ κατ' αὐτὸν

12—15 Ioseph. A. I. 18, 4 — 18—20 Ioseph. B. I. 2, 118

4—6 Gen. 49, 10 — 11 Ioseph. A. I. 14, 8. 121. B. I. 1, 123. 181 — 12 vgl.
S. 58, 17—60, 4 ecl. proph. 158, 4ff. dem. ev. 8, 1, 44

ATERBDMΣΑ

18 τούτου BDMΣ Ios quo in tempore Α τοίτοις ATER | 19/20 ἐπομε-
νοῦσιν Niese ἐπομένουσιν Π

13 φασιν RBDMA [ecl. proph.] ὡς φασὶν ATEΣ | οἱ τὰ ATERDMΣΑ [ecl.
proph.] οἳ τε Β

Eusebius, Kirchengeschichte.

2

48 ἀκριβοῦντες Ἀντίπατρον (τοῦτον δ' εἶναι αὐτῷ πατέρα) Ἡρώδου τινὸς
 15 Ἀσκαλωνίτου τῶν περὶ τὸν νεὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱεροδοῦλων καλου-
 μένων γεγονέναι ὅς Ἀντίπατρος ὑπὸ Ἰδουμαίων ληστῶν παιδίον 3
 αἰχμαλωτισθεὶς σὺν ἐκείνοις ἦν, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὸν πατέρα
 πτωχὸν ὄντα καταθέσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐντραφεὶς δὲ τοῖς ἐκείνων
 ἔθεσιν ὕστερον Ὑρκανῷ τῷ Ἰουδαίων ἀρχιερεὶ φιλοῦται. τοῦτον
 50 γίνεται ὁ ἐπὶ τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἡρώδης. εἰς δὲ οὖν τὸν 4
 τοιοῦτον τῆς Ἰουδαίων περιελθούσης βασιλείας, ἐπὶ θύραις ἤδη καὶ
 ἢ τῶν ἐθνῶν ἀκολούθως τῇ προφητεῖα προσδοκία παρήν, ἅτε διαλε-
 λοιπότων ἐξ ἐκείνου τῶν παρ' αὐτοῖς ἐξ αὐτοῦ Μωυσέως κατὰ
 5 διαδοχὴν ἀρξάντων τε καὶ ἡγησαμένων. πρὸ μὲν γε τῆς 5
 αἰχμαλωσίας αὐτῶν καὶ τῆς εἰς Βαβυλῶνα μεταναστάσεως ἐβασι-
 λεύοντο, ἀπὸ Σαοὺλ πρώτου καὶ Δαυὶδ ἀρξάμενοι πρὸ δὲ τῶν βασι-
 λέων ἀρχόντες αὐτοὺς διείπον, οἱ προσαγορευόμενοι κριταί, ἀρξάντες
 καὶ αὐτοὶ μετὰ Μωυσεία καὶ τὸν τούτου διάδοχον Ἰησοῦν μετὰ δὲ 6
 10 τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον οὐ διέλιπον πολιτείας χρώμενοι ἀριστο-
 κρατικῇ μετὰ ὀλιγαρχίας (οἱ γὰρ ἱερεῖς προεστῆκεσαν τῶν πραγμάτων),
 ἄχρι οὐ Πουμπήιος Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐπιστάς τὴν μὲν Ἰερουσαλήμ
 πολιορθεῖ κατὰ κράτος μαιίνει τε τὰ ἅγια μέχρι τῶν ἀδύτων τοῦ
 ἱεροῦ προελθῶν, τὸν δ' ἐκ προγόνων διαδοχῆς εἰς ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ
 15 διαρκέσαντα βασιλεῖα τε ὁμοῦ καὶ ἀρχιερεῖα, Ἀριστόβουλος ὄνομα ἦν
 αὐτῷ, δέσμιον ἐπὶ Ῥώμης ἅμα τέκνοις ἐκπέμψας, Ὑρκανῷ μὲν τῷ
 τούτου ἀδελφῷ τὴν ἀρχιερωσύνην παραδίδωσιν, τὸ δὲ πᾶν Ἰουδαίων
 ἔθνος ἐξ ἐκείνου Ῥωμαίοις ὑπόφορον κατεστήσατο. αὐτίκα 7
 γοῦν καὶ Ὑρκανοῦ, εἰς ὃν ὕστατον τὰ τῆς τῶν ἀρχιερέων περιέστη
 20 διαδοχῆς, ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλώτου ληφθέντος, πρώτος, ὡς γοῦν
 ἔφη, ἀλλόφυλος Ἡρώδης ὑπὸ τῆς συγγλήτου Ῥωμαίων Ἀγούστου
 τε βασιλείως τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἐγχειρίζεται, καθ' ὃν ἐναργῶς τῆς 8
 τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἐνστάσης, καὶ τῶν ἐθνῶν ἢ προσδοκωμένη
 σωτηρία τε καὶ κλήσις ἀκολούθως τῇ προφητεῖα παρηκολούθησεν

5—11 Ioseph. A. I. 11, 112. 111 vgl. ecl. proph. 155, 13 ff. — 20/21 S. 48, 2 ff.

ATERBDMΣΑ

14 ἀντίπατρον τοῦτον δ' εἶναι αὐτῷ πατέρα BDMΣ [ecl. proph.] ἀντίπατρον
 τοῦτον δ' εἶναι αὐτὸν παρὰ TER ἀντίπατρον in ἀντιπάτρον corr. Tr ἀντιπάτρον
 τοῦτον δὲ A | Ἡρώδου υἱὸν δὲ Ἡρώδου τινὸς Tr Ἡρώδου υἱὸν Ἡρώδου τινὸς R |
 19 ἔθεσιν A vgl. 58, 21 ἦθεσιν TERBDM | τοῦτον TERBDMΔ τοῦτω παῖς A

11 ἱερεῖς TEBD [ecl. proph.] ἀρχιερεῖς ARMΣΑ beides Ios HSS | 24 τε
 καὶ TERBDMΔ τέλος ἐλάμβανεν καὶ ἢ τῶν ἐθνῶν A und die Erwartung der Er-
 lösung und die Berufung der Heiden wurde vollendet wie gesagt ist in der Weis-
 sagung Σ

50 ἔξ οὗ δὴ χρόνου τῶν ἀπὸ Ἰούδα ἀρχόντων τε καὶ ἡγουμένων, λέγω
 26 δὲ τῶν ἐκ τοῦ Ἰουδαίου ἔθνους, διαλελοιπότεν, εἰκότως αὐτοῖς καὶ
 τὰ τῆς ἐκ προγόνων εὐσταθῶς ἐπὶ τοὺς ἔγγιστα διαδόχους κατὰ
 52 γενεὴν προϊούσης ἀρχιερωσύνης παραχορῆμα συγγεῖται. ἔχεις καὶ 9
 τούτων ἀξιόχρεον τὸν Ἰώσηπον μάρτυρα, δηλοῦντα ὡς τὴν βασι-
 λείαν παρὰ Ῥωμαίων ἐπιτραπείς Ἡρόδης οὐκέτι τοὺς ἐξ ἀρχαίου
 γένους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ τισὶν ἀσήμεοις τὴν τιμὴν ἀπένευεν
 5 τὰ ὅμοια δὲ πράξαι τῷ Ἡρόδῃ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἱερέων
 Ἀρχελάον τε τὸν παῖδα αὐτοῦ καὶ μετὰ τοῦτον Ῥωμαίους, τὴν ἀρχὴν
 τῶν Ἰουδαίων παρειληφότες. ὁ δ' αὐτὸς δηλοῖ ὡς ἄρα καὶ 10
 τὴν ἱερὰν στολὴν τοῦ ἀρχιερέως πρῶτος Ἡρόδης ἀποκλείσας ὑπὸ
 ἰδίαν σφραγίδα πεποίηται, μηκέτ' αὐτὴν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἔχειν ὑφ'
 10 ἑαυτοῦς ἐπιτρέφας· ταῦτόν δὲ καὶ τὸν μετ' αὐτὸν Ἀρχελάον καὶ μετὰ
 τοῦτον Ῥωμαίους διαπράξασθαι. καὶ ταῦτα δ' ἡμῖν εἰρησῶ 11
 εἰς ἑτέρας ἀποδείξω προφητείας κατὰ τὴν ἐπιφανείαν τοῦ σωτῆρος
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πεπερασμένης. σαφέστατα γοῦν ἐν τῷ
 Δανιὴλ ἑβδομάδων τινῶν ἀριθμὸν ὀνομαστὶ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου
 15 περιλαβὼν ὁ λόγος, περὶ ᾧ ἐν ἑτέροις διειλήφαμεν, μετὰ τὸ τούτων
 συμπέρασμα ἐξολοθρευθῆσεσθαι τὸ παρὰ Ἰουδαίοις χρεῖμα προφη-
 τεύει· καὶ τοῦτο δὲ σαφῶς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ γενέσεως ἀποδείκνυται συμπληρωμένον. ταῦτα δ'
 ἡμῖν ἀναγκαίως εἰς παράστασιν τῆς τῶν χρόνων ἀληθείας προ-
 20 τετηρήσθω.

Ἐπειδὴ δὲ τὴν περὶ τοῦ Χριστοῦ γενεαλογίαν διαφόρως ἡμῖν ὁ Z 7 1
 τε Ματθαῖος καὶ ὁ Λουκᾶς εὐαγγελιζόμενοι παραδεδώκασι διαφωνεῖν
 τε νομίζονται τοῖς πολλοῖς τῶν τε πιστῶν ἕκαστος ἀγνοία τᾶληθούσας
 εὐρησιλογεῖν εἰς τοὺς τόπους πεφιλοτίμηται, φέρε, καὶ τὴν περὶ
 25 τούτων κατελθοῦσαν εἰς ἡμᾶς ἱστορίαν παραδώμεθα, ἣν δι' ἐπι-
 54 στολῆς Ἀριστείδῃ γράφων περὶ συμφωνίας τῆς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις
 γενεαλογίας ὁ μικρῶ πρόσθεν ἡμῖν δηλωθεὶς Ἀφρικανὸς ἐμνημό-

1—7 Ioseph. A. I. 20, 247. 249 vgl. ecl. proph. 160, 7—21 dem. ev. 8, 2,
 93. 94 — 7—11 A. I. 18, 92. 93 vgl. ecl. proph. 160, 25—161, 2 dem. ev. 8,
 2, 95 — 13 Daniel 9, 24—27 — 15 ecl. proph. 153, 12—165, 7 dem. ev. 8, 2,
 55—129

ATERBDMΣΑ

25 ἀπὸ BDM ἐξ ATER

5 ἱερέων TERBDM Ios ἀρχιερέων AΣ ecl. proph. dem. ev. | 12 ἑτέρας
 AΣ ἑτέραν TERBDM nicht übersetzt A

54 νευσεν, τὰς μὲν δὴ τῶν λοιπῶν δόξας ὡς ἂν βιαίους καὶ διεψευ-
 μένας ἀπελέγξας, ἦν δ' αὐτὸς παρείληφεν ἱστορίαν, τούτοις αὐτοῖς
 5 ἐκτιθέμενος τοῖς ῥήμασιν·

Ἐπειδὴ γὰρ τὰ ὀνόματα τῶν γενῶν ἐν Ἰσραὴλ ἠριθμῆτο ἢ 2
 φύσει ἢ νόμῳ, φύσει μὲν, γνησίῳ σπέρματος διαδοχῇ, νόμῳ δέ,
 ἑτέρου παιδοποιουμένου εἰς ὄνομα τελευτήσαντος ἀδελφοῦ ἀτέκνου
 (ὅτι γὰρ οὐδέπω δέδοτο ἐλπίς ἀναστάσεως σαφῆς, τὴν μέλλουσαν
 10 ἐπαγγελίαν ἀναστάσει ἐμμοῦντο θνητῇ, ἵνα ἀνέκλειπτον τὸ ὄνομα
 μείνη τοῦ μετηλλαχότος)· ἐπεὶ οὖν οἱ τῇ γενεαλογίᾳ ταύτῃ ἐμ- 3
 φερόμενοι, οἱ μὲν διεδέξαντο παῖς πατέρα γνησίως, οἱ δὲ ἑτέροις
 μὲν ἐγεννήθησαν, ἑτέροις δὲ προσετέθησαν κλήσει, ἀμφοτέρων γέ-
 γονεν ἢ μνήμη, καὶ τῶν γεγεννηκότων καὶ τῶν ὡς γεγεννηκότων.
 15 οὕτως οὐδέτερον τῶν εὐαγγελίων ψεύδεται, καὶ φύσιν ἀριθμοῦν καὶ 4
 νόμον· ἐπεπλάκη γὰρ ἀλλήλοις τὰ γένη, τό τε ἀπὸ τοῦ Σολομῶνος
 καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ Ναθαν, ἀναστάσεσιν ἀτέκνων καὶ δευτερογαμίας
 καὶ ἀναστάσει σπερμάτων, ὡς δικαίως τοὺς αὐτοὺς ἄλλοτε ἄλλον
 56 νομίζεσθαι, τῶν μὲν δοκούντων πατέρων, τῶν δὲ ὑπερχόντων· ὡς
 ἀμφοτέρας τὰς διηγήσεις κυρίως ἀληθεῖς οὕσας ἐπὶ τὸν Ἰωσήφ πο-
 λυπλόκως μὲν, ἀλλ' ἀκριβῶς κατελθεῖν. ἵνα δὲ σαφὲς ἢ τὸ λεγό- 5
 μενον, τὴν ἐναλλαγὴν τῶν γενῶν διηγήσομαι. ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ διὰ
 5 Σολομῶνος τὰς γενεὰς καταριθμουμένοις τρίτος ἀπὸ τέλους εὗρισκε-
 ται Ματθαν, ὃς ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ, τοῦ Ἰωσήφ τὸν πατέρα· ἀπὸ

6—S. 62, 2 Quaest. ad Stephanum [Mai, Nova patr. bibl. 4, 231 f.; q = cod. Palat. 220, nur bis S. 56, 4 διηγήσομαι; n = Catene des Niketas, deren Varianten Spitta, der Brief des Julius Africanus an Aristides, anführt; m = Catene des Makarios, deren Varianten Routh, Reliquiae sacrae 2, 334 ff. anführt — 11—S. 58, 14 excerpt in einer Homilie auf die Geburt Mariae, die verschiedenen Verfassern zugeschrieben wird (Migne 97, 850 ff.) = h

6 Matth. 1, 15. 16

ATERBDMΣΑ

3 μὲν δὴ TE¹BDM μὲν A, E durch Rasur corr., R | λοιπῶν ΠA πολλῶν Σ
 | 5 ἐκτιθέμενος τοῖς ῥήμασιν AT¹B τοῖς ῥήμασιν ἐκτιθέμενος T^cERDM |
 10 θνητοὶ Σ | 17 ἀναστάσεσιν AT^cERMh ἀνάστασιν T¹BD ἀναστάσει q Afri-
 canus schrieb τελευταῖς | 18 ἀναστάσει T durch Rasur corr., ERqmn ἀνα-
 στάσει T¹BD ἀναστάσει A ἀναστάσει M

4 ἐναλλαγὴν TEDM vgl. Quaest. ad Steph. p. 273 ἐπαλλαγὴν ARqη die Ver-
 schiedenheit Σ ἀκολουθίαν BDemA | 5 καταριθμουμένοις AT¹EMΣh κατα-
 ριθμουμένοις TrRBD

- 58 >ζετο (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο προστίθῃσιν) τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ἡλι τοῦ
>Μελχι«. τὴν γὰρ κατὰ νόμον γένεσιν ἐπισημότερον οὐκ ἦν ἐξει-
>πεῖν, καὶ τὸ >ἐγέννησεν ἐπὶ τῆς τοιαύτου παιδοποιίας ἄχρι τέλους
>εἰσιώπησεν, τὴν ἀναφορὰν ποιησάμενος ἕως >τοῦ Ἀδάμ τοῦ θεοῦ
>κατ' ἀνάλυσιν. οὐδὲ μὴν ἀναπόδεικτον ἢ ἐσχεδιασμένον ἐστὶν τοῦτο. 11
- 15 >τοῦ γοῦν σωτῆρος οἱ κατὰ σάρκα συγγενεῖς, εἴτ' οὖν φανητιῶντες
>εἶθ' ἀπλῶς ἐκδιδάσκοντες, πάντως δὲ ἀληθεύοντες, παρέδοσαν καὶ
>ταῦτα ὡς Ἰουμαῖοι ληστὰ Ἀσκάλωνι πόλει τῆς Παλαιστίνης ἐπελ-
>θόντες, ἐξ εἰδωλείου Ἀπόλλωνος, ὃ πρὸς τοῖς τείχεσιν ἴδοντο, Ἀν-
>τίπατρον Ἡρώδου τινὸς ἱεροδούλου παιδα πρὸς τοῖς ἄλλοις σύλοις
- 20 >αἰχμάλωτον ἀπήγον, τῷ δὲ λύτρα ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ καταθέσθαι μὴ
>δύνασθαι τὸν ἱερέα ὁ Ἀντίπατρος τοῖς τῶν Ἰουμαίων ἔθεσιν ἐν-
>τραφεῖς, ὕστερον Ὑρκανῶ φιλοῦται τῷ τῆς Ἰουδαίας ἀρχιερεῖ·
>προσβεύσας δὲ πρὸς Πομπήιον ὑπὲρ τοῦ Ὑρκανοῦ καὶ τὴν βασιλείαν 12
>ἐλευθερώσας αὐτῷ ὑπὸ Ἀριστοβούλου τοῦ ἀδελφοῦ περικοπτο-
- 25 >μένην, αὐτὸς ἠντύχησεν, ἐπιμελητῆς τῆς Παλαιστίνης χρηματίας·
- 60 >διαδέχεται δὲ τὸν Ἀντίπατρον, φθόνῳ τῆς πολλῆς εὐτυχίας δολο-
>φονηθέντα, υἱὸς Ἡρώδης, ὃς ὕστερον ὑπ' Ἀντωνίου καὶ τοῦ Σεβαστοῦ
>συγκλήτου δόγματι τῶν Ἰουδαίων ἐκρίθη βασιλεύειν· οὗ παιδες
>Ἡρώδης οἱ τ' ἄλλοι τετράρχαι. ταῦτα μὲν δὴ κοινὰ καὶ ταῖς Ἑλλή-
5 >νων ἱστορίαις· ἀναγράφων δὲ εἰς τότε ἐν τοῖς ἀρχαίοις ὄντων 13
>τῶν Ἑβραϊκῶν γενῶν καὶ τῶν ἄχρι προσηλύτων ἀναφερομένων, ὡς
>Ἀχιὼρ τοῦ Ἀμμαρίτου καὶ Ροῦθ τῆς Μωαβιτιδος τῶν τε ἀπ' Αἰ-
>γύπτου συνεκπεσότων ἐπιμίκτων, ὃ Ἡρώδης, οὐδέν τι συμβαλλο-
>μένου τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν γένους αὐτῷ καὶ τῷ συνειδῶτι τῆς
- 10 >δυσγενείας κρονόμενος, ἐνέπηρσεν αὐτῶν τὰς ἀναγραφὰς τῶν γενῶν,
>οἰόμενος εὐγενῆς ἀναφανείσθαι τῷ μὴδ' ἄλλον ἔχειν ἐκ δημοσίου
>συγγραφῆς τὸ γένος ἀνάγειν ἐπὶ τοὺς πατριάρχας ἢ προσηλύτους
>τούς τε καλονμένους γειώρας, τὸς ἐπιμίκτους, ὀλίγοι δὲ τῶν 14
>ἐπιμελῶν ἰδιωτικὰς ἔαντοῖς ἀπογραφὰς ἢ μνημονεύσαντες τῶν ὄνο-

13 Luc. 3, 38

7 vgl. Iudith 14, 10 — 7/8 Exod. 12, 38 vgl. Deut. 23, 8

AT¹ERBDMΣA

10 καὶ γὰρ καὶ ABD καὶ γὰρ TERMhm | 13 ἀδάμ τοῦ θῦ TERBDMΣhmn
ἀδάμ καὶ τοῦ θῦ AA

2 des Königs Agostos Σ | 3 συγκλήτου AT¹BDn καὶ συγκλήτου T¹REMΣ
| δόγματι ABDM δόγματος TERΣ | 6 ἄχρι προσηλύτων TEBDMΣ ἀρχι-
προσηλύτων AR | ὡς ABΣA ἕως TERDM | 12/13 ἢ προσηλύτους mnd
τοὺς ἐπιμίκτους vor Eus. interpolirt | 13 δὴ AT¹B δὲ T¹ERDM

60 >μάτων ἢ ἄλλως ἔχοντες ἐξ ἀντιγράφων, ἐναβρύνονται σφριζομένη
 >τῇ μνήμῃ τῆς εὐγενείας· ὧν ἐτύγχανον οἱ προειρημένοι, δεσπόσωνοι
 >καλούμενοι διὰ τὴν πρὸς τὸ σωτήριον γένος συνάφειαν ἀπὸ τε
 >Ναζαρέων καὶ Κωχαβα κομῶν Ἰουδαϊκῶν τῇ λοιπῇ γῆ ἐπιφοιτή-
 >σαντες καὶ τὴν προκειμένην γενεαλογία ἐκ τε τῆς Βίβλου τῶν ἡμε-
 20 >ρῶν, ἐς ὅσον ἐξικνούντο, ἐξηγησάμενοι. εἶτ' οὖν οὕτως εἶτ' ἄλλως 15
 >ἔχοι, σαφεστέραν ἐξηγησιν οὐκ ἂν ἔχοι τις ἄλλος ἐξενεῖν, ὡς ἔγωγε
 >νομίζω πᾶς τε ὃς εὐγνώμων τυγχάνει, καὶ ἡμῖν αὐτῇ μελέτω, εἰ
 62 >καὶ ἀμάρτυρός ἐστιν, τῷ μὴ κρείττονα ἢ ἀληθεστέραν ἔχειν εἰπεῖν·
 >τό γέ τοι εὐαγγέλιον πάντως ἀληθεύει.

καὶ ἐπὶ τέλει δὲ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς προστίθῃσι ταῦτα 16

>Ματθαν ὁ ἀπὸ Σολομῶνος ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ. Ματθαν ἀπο-
 5 >θανόντος, Μελχι ὁ ἀπὸ Ναθαν ἐκ τῆς αὐτῆς γυναικὸς ἐγέννησε τὸν
 >Ἡλι. ὁμομήτριοι ἄρα ἀδελφοὶ Ἡλι καὶ Ἰακώβ. Ἡλι ἀτέκνον ἀπο-
 >θανόντος ὁ Ἰακώβ ἀνέστησεν αὐτῷ σπέρμα, γεννήσας τὸν Ἰωσήφ,
 >κατὰ φύσιν μὲν ἑαυτῷ, κατὰ νόμον δὲ τῷ Ἡλι. οὕτως ἀμφοτέρων
 >ἦν υἱὸς ὁ Ἰωσήφ.

10 >τοσαῦτα ὁ Ἀφρικανός, καὶ δὴ τοῦ Ἰωσήφ ὠδὲ πως γενεα- 17
 >λογομένον, δυνάμει καὶ ἡ Μαρία σὺν αὐτῷ πέφηνεν ἐκ τῆς αὐτῆς
 >οὔσα φυλῆς, εἰ γε κατὰ τὸν Μωυσέως νόμον οὐκ ἐξῆν ἑτέrais ἐπι-
 >μίγνυσθαι φυλαῖς· ἐνὶ γὰρ τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ δήμου καὶ πατριᾶς
 >τῆς αὐτῆς ζεύγνυσθαι πρὸς γάμον παρακελεύεται, ὡς ἂν μὴ περι-
 15 >στρέφοιτο τοῦ γένους ὁ κληρὸς ἀπὸ φυλῆς ἐπὶ φυλῆν. ὠδὲ μὲν
 >οὖν καὶ ταῦτα ἔχεται·

ἀλλὰ γὰρ τοῦ Χριστοῦ γεννηθέντος ταῖς προφητεῖαις ἀκολουθῶς H 8 1
 ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας κατὰ τοὺς δεδηλωμένους χρόνους, Ἡρώδης

4—9 Ματθάν—Ἰωσήφ] = Quaest. ad Steph. p. 232 [qn, vgl. S. 54] —

6—9 ὁμομήτριοι—Ἰωσήφ in h — 13—15 Num. 36, 8, 9 vgl. Quaest. ad Steph.
 1, 7 p. 224

ATERBDMΣΑ

15 σωζομένη ΜΣ σωζομένης ATERBD | 19/20 Eus. fand einen lücken-
 haften Text vor, *partim memoriter* durch Conjectur ergänzt A sie erkählten wie
 sie vermochten in Kraft aus dem Buch der Tage das ist aber aus der Genealogie Σ

1 ἀμάρτυρός TcERBDMn μὴ ἐμάρτυρός A |||μάρτυρός [Rasur von 2 Buch-
 staben] T¹ | 10 τοσαῦτα T durch Rasur corr., ERM τοσαῦτα δὴ A τοσαῦτα
 καὶ T¹BD καὶ durch ΣΑ nicht bezeugt

62 ἐπὶ τῇ τῶν ἐξ ἀνατολῆς μάγων ἀνερωτήσει ὅπῃ εἴη διαπνυθανο-
 20 μένων ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἑοραξέσθαι γὰρ αὐτοῦ τὸν
 ἀστέρα καὶ τῆς τοσῆσδε πορείας τοῦτ' αἴτιον αὐτοῖς γεγονέναι, οἷα
 θεῶ προσκυνῆσαι τῷ τεχθέντι διὰ σποδῆς πεποιημένοις, οὐ μικρῶς
 ἐπὶ τῷ πράγματι, ἅτε κινδυνευούσης, ὡς γε δὴ φέτο, αὐτῷ τῆς ἀρχῆς,
 διακινηθεὶς, πνυθόμενος τῶν παρὰ τῷ ἔθνει νομοδιδασκάλων ποῦ
 64 τὸν Χριστὸν γεννηθῆσεσθαι προσδοκῶεν, ὡς ἔγνω τὴν Μιχαίου
 προφητείαν ἐν Βηθλεὲμ προαναφωνοῦσαν, ἐνὶ προστάγματι τοὺς
 ὑπομαζίους ἐν τε τῇ Βηθλεὲμ καὶ πᾶσι τοῖς ὄριοις αὐτῆς ἀπὸ διε-
 5 παρὰ τῶν μάγων, ἀναιρεθῆναι προστάττει, πάντως πον καὶ τὸν
 Ἰησοῦν, ὡς γε ἦν εἰκός, τῆς αὐτῆς τοῖς ὀμήλιξι συναπολαῦσαι συμ-
 φορᾶς οἰόμενος. φθάνει γε μὴν τὴν ἐπιβουλήν εἰς Αἴγυπτον δια- 2
 κοιμισθεὶς ὁ παῖς, δι' ἐπιφανείας ἀγγέλου τὸ μέλλον προεμαθηζότων
 αὐτοῦ τῶν γονέων. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἡ ἱερὰ τοῦ εὐαγγελίου
 10 διδάσκει γραφή· ἄξιον δ' ἐπὶ τούτοις συνιδεῖν τάπιχειρα τῆς Ἡρώ- 3
 δου κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ὀμηλικῶν αὐτῷ τόλμης, ὡς παρ-
 ἀντίκα, μηδὲ μικρᾶς ἀναβολῆς γεγεννημένης, ἢ θεία δίκη περιόντα
 εἶτ' αὐτὸν τῷ βίῳ μετελήλυθεν, τὰ τῶν μετὰ τὴν ἐνθνήδε ἀπαλλαγὴν
 διαδεξομένων αὐτὸν ἐπιδεικνῶσα προοίμια. ὡς μὲν οὖν τὰς κατὰ 4
 15 τὴν βασιλείαν αὐτῷ νομισθείσας εὐπραγίας ταῖς κατὰ τὸν οἶκον
 ἐπαλλήλοις ἡμαύρωσεν συμφοραῖς, γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ τῶν
 λοιπῶν τῶν μάλιστα πρὸς γένους ἀναγκαιοτάτων τε καὶ φιλότατων
 μαιφονίαις, οὐδὲ οἷόν τε νῦν καταλέγειν, τραγικὴν ἅπασαν δραμα-
 τονοργίαν ἐπισκιαζούσης τῆς περὶ τούτων ὑποθέσεως, ἦν εἰς πλάτος
 20 ἐν ταῖς κατ' αὐτὸν ἱστορίαις ὁ Ἰώσηπος διελήλυθεν· ὡς δ' ἅμα τῇ 5
 κατὰ τοῦ σωτήρος ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων νηπίων ἐπιβουλῇ θηήλατος
 αὐτὸν καταλαβοῦσα μάστιγι εἰς θάνατον συνήλασεν, οὐ χεῖρον καὶ
 τῶν φωνῶν τοῦ συγγραφέως ἐπακοῦσαι, κατὰ λέξιν ἐν ἑπτακαιδε-
 25 βίον τοῦτον γράφοντος τὸν τρόπον·

Ἡρώδη δὲ μειζόνως ἡ νόσος ἐνεπικραίνετο, δίκην ὧν παρη-
 νόμησεν ἐκπρασσομένον τοῦ θεοῦ. πῦρ μὲν γὰρ μαλακὸν ἦν, 6

1 Mich. 5, 2 — 9 Matth. 2, 1—7. 16. 13—15 — 26—S. 66, 12 Ioseph. A. I. 17, 168—170

ATERBDMΣΑ

13 τῷ ATER ἐν τῷ BDM | 18 οὐδὲ D durch Rasur, Σ οὐδὲν ATERBD¹M
 | τε BDMΣ τὸ ATER

66 >οὐχ ὥδε πολλὴν ἀποσημαῖνον τοῖς ἐπαφωμένοις τὴν φλόγωσιν, ὅσην
 >τοῖς ἐντὸς προσετίθει τὴν κάκωσιν, ἐπιθυμία δὲ δεινὴ τοῦ δέξασθαι
 >τι, οὐδὲ ἦν μὴ οὐχ ὑπουργεῖν, καὶ ἔλκωσις τῶν τε ἐντέρων καὶ
 >μάλιστα τοῦ κόλου δεινὰ ἀλγηδόνες καὶ φλέγμα ὑγρὸν περὶ τοὺς
 5 >πόδας καὶ διανγές· παραπλησία δὲ καὶ περὶ τὸ ἦτρον κάκωσις ἦν, 7
 >ναὶ μὴν καὶ τοῦ αἰδοίου σῆψις, σκώληκας ἐμποιοῦσα, πνεύματός τε
 >ὀρθία ἔντασις, καὶ αὐτὴ λίαν ἀηδῆς ἀχθηδόνι τε τῆς ἀποφορᾶς καὶ
 >τῷ πυκνῷ τοῦ ἄσθματος, ἐσπασμένος τε περὶ πᾶν ἦν μέρος, ἰσχὺν
 >οὐχ ὑπομενητὴν προστιθέμενος. ἐλέγετο γοῦν ὑπὸ τῶν θειαζόν- 8
 10 >των καὶ οἷς ταῦτα προαποφθέγγεσθαι σοφία πρόκειται, ποιῆν τοῦ
 >πολλοῦ καὶ δυσσεβοῦς ταύτην ὁ θεὸς εἰσπράττεσθαι παρὰ τοῦ βασι-
 >λέως.

ταῦτα μὲν ἐν τῇ δηλωθείσῃ γραφῇ παρασημαίνεται ὁ προειρη-
 μένος· καὶ ἐν τῇ δευτέρῃ δὲ τῶν Ἱστοριῶν τὰ παραπλησία περὶ 9
 15 τοῦ αὐτοῦ παραδίδωσιν, ὧδέ πως γράφων

>ἐνθεν αὐτοῦ τὸ σῶμα πᾶν ἢ νόσος διαλαβοῦσα ποικίλοις πά-
 >θασιν ἐμέριζεν. πυρετὸς μὲν γὰρ ἦν χλιαρός, κνησμὸς δ' ἀφόρητος
 >τῆς ἐπιφανείας ὄλης καὶ κόλου συνεχεῖς ἀλγηδόνες περὶ τε τοὺς
 >πόδας ὡς ὑδρωπιῶντος οἰδήματα τοῦ τε ἦτρον φλεγμονὴ καὶ δι'
 20 >αἰδοίου σηπεδὼν σκώληκα γεννῶσα, πρὸς τούτοις ὀρθόπνοια καὶ
 68 >δύσπνοια καὶ σπασμοὶ πάντων τῶν μελῶν, ὥστε τοὺς ἐπιθειάζοντας
 >ποιῆν εἶναι τὰ νοσήματα λέγειν. ὁ δὲ παλαίων τοσοῦτοις πάθε- 10
 >σιν ὅμως τοῦ ζῆν ἀντείχετο, σωτηρίαν τε ἤλπιζεν, καὶ θεραπείας
 >ἐπενόει. διαβάς γοῦν τὸν Ἰορδάνην τοῖς κατὰ Καλλιρόην θερμοῖς
 5 >ἐχρῆτο· ταῦτα δὲ ἕξεισιν μὲν εἰς τὴν Ἀσφαλίτιν λίμνην, ὑπὸ
 >γλυκύτητος δὲ ἐστὶ καὶ πότιμα. δόξαν ἐνταῦθα τοῖς ἰατροῖς ἐλαίῳ 11
 >θερμῷ πᾶν ἀναθάλασαι τὸ σῶμα χαλασθὲν εἰς ἐλαῖον πλήρη πύελον,
 >ἐκλύει καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς ἐκλυθεῖς ἀνέστρεψεν. θορούβου δὲ

16—S. 68, 23 B. I. 1, 656—660

ATERBDMΣΑ

8 ἐσπασμένος AT¹BDMΣΑ σπασμός TcER (wie Ios schrieb), beides Ios HSS
 | μέρος BDΣΑ μέλος ATERM (wie Ios schrieb), beides Ios HSS | 11 πολλοῦ
 καὶ TEBDM πολλοῦ AR Ios | 17 χλιαρός BD das abgekühlt war Σ lenta A
 [=S. 64, 27] ὁ λάβρος ATERM Ios | 19 δι' BDMΣ Ios HSS > ATER (wie Ios
 schrieb) | 20 σκώληκα BDM σκώληκας ATERΣΑ (wie Ios schrieb), beides Ios HSS
 6 δόξαν T¹BDM δόξαν δ' ATcER A (wie Ios. schrieb) beides Ios HSS |
 7 χαλασθὲν II Ios HSS, Ios schrieb χαλασθεῖς wie A paraphrasirt | 8 ἐκλυθεῖς
 BDM δὲ μάτην ἐκλυθεῖς Tc δ' ἐμ||άτην ἐκλυθεῖς T¹ τεθνεώσ AER Ios > ΣΑ

68 >τῶν θεραπόντων γενομένων, πρὸς μὲν τὴν πληγὴν ἀνήνεγκεν, εἰς
 10 >δὲ τὸ λοιπὸν ἀπογνοῦς τὴν σωτηρίαν, τοῖς τε στρατιώταις ἀνὰ
 >δραχμὰς πεντήκοντα ἐκέλευσεν διανεῖμαι καὶ πολλὰ χρήματα τοῖς
 >ἡγεμόσι καὶ τοῖς φίλοις. αὐτὸς δ' ὑποστρέφων εἰς Ἱεριχοῦντα 12
 >παραγίνεται, μελαγχολῶν ἤδη καὶ μόνον οὐκ ἀπειλῶν αὐτῷ τι τῷ
 >θανάτῳ προέκοπεν δ' εἰς ἐπιβολὴν ἀθεμίτου πράξεως. τοὺς γὰρ
 15 >ἀφ' ἐκάστης κόμης ἐπισήμους ἄνδρας ἐξ ὅλης Ἰουδαίας συναγαγὼν
 >εἰς τὸν καλούμενον ἱππόδρομον ἐκέλευσεν συγχεῖσθαι, προσκαλεσά- 13
 >μενος δὲ Σαλώμην τὴν ἀδελφὴν καὶ τὸν ἄνδρα ταύτης Ἀλεξᾶν
 >«οἶδα» ἔφη «Ἰουδαίους τὸν ἐμὸν ἑορτάζοντας θάνατον, δύναμαι δὲ
 >πενθεῖσθαι δι' ἑτέρων καὶ λαμπρὸν ἐπιτάφιον σχεῖν, ἂν ὑμεῖς θε-
 20 >λήσητε ταῖς ἐμαῖς ἐντολαῖς ὑπονογῆσαι. τοῦσδε τοὺς φρουρομένους
 >ἄνδρας, ἐπειδὴν ἐκπνεύσω, τάχιστα κτείνατε περιστήσαντες τοὺς
 >στρατιώτας, ἵνα πᾶσα Ἰουδαία καὶ πᾶς οἶκος καὶ ἄκων ἐπ' ἐμοὶ
 >δακρύσῃ».

70 καὶ μετὰ βραχέα φησὶν

14

>αἰθίς δὲ, καὶ γὰρ ἐνδεία τροφῆς καὶ βηλὶ σπασμώδει διεινέτο,
 >τῶν ἀλγηδόνων ἤσθεις φθάσαι τὴν εἰμαρμένην ἐπεβάλλετο· λαβὼν
 >δὲ μῆλον, ἤτησε καὶ μαχαίριον· εἰώθει γὰρ ἀποτέμων ἐσθίειν·
 5 >ἔπειτα περιαθρήσας μή τις ὁ κωλύσων αὐτὸν εἴη, ἐπήρεν τὴν δεξιὰν
 >ὡς πλῆξων ἑαυτόν.

ἐπὶ δὲ τούτοις ὁ αὐτὸς ἱστορεῖ συγγραφεὺς ἕτερον αὐτοῦ γνήσιον 15
 παῖδα πρὸ τῆς ἐσχάτης τοῦ βίου τελευτῆς, τρίτον ἐπὶ δυοῖν ἤδη
 προαρηρημένοις, δι' ἐπιτάξεως ἀνελόντα, παραχοῆμα τὴν ζωὴν οὐ
 16 μετὰ σμικρῶν ἀλγηδόνων ἀπορρήξαι. καὶ τοιοῦτο μὲν τὸ πέρας 16
 τῆς Ἡρόδου γέγονεν τελευτῆς, ποιὴν δικαίαν ἐκτίσαντος ὧν ἀμφὶ

2—6 Ioseph. B. I. 1, 662 — 7 Ioseph. A. I. 17, 187. 191. B. I. 1, 664. 665

ATERBDMΣΑ

9 πληγὴν TERBDM im Schmerz (hielt er aus) Σ planctibus Α τραγίην Α
 φωνὴν Ios | 14 δ' εἰς TERBDMΣ εἰς Α Ios Ios schrieb ὡς εἰς Ἱεριχοῦντα
 παραγίνεται, μελαγχολῶν . . . προέκοπεν εἰς ἐπιβολὴν | ἐπιβολὴν TERB
 DMΣ Ios ἐπιβολὴν Α (wie Ios schrieb) | 17 ἀλεξᾶν T durch Ras., ERΣ Ios
 ἀλέξανδρον AT¹BDM ἀλέξανδρον und ἀλεξᾶν Δ HSS

3 ἤσθεις BD αἰσθηθεῖς TΔ als er litt in seinen Schmerzen Σ ἡττηθεῖς AM η
 δε αἰσθησις ER ἡσσηθεῖς (so Ios) und ἡ δὲ αἰσθησις Ios HSS | ἐπεβάλλετο
 ATER¹M ἐπεβάλλετο ReBD | 9 δι' ἐπιτάξεως > T¹Σ + Tem

70 τὴν Βηθλέεμ ἀνείλεν παίδων τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐπιβουλῆς
 ἕνεκα· μεθ' ἣν ἄγγελος ὄναρ ἐπιστάς ἐν Αἰγύπτῳ διατρέβοντι τῷ
 Ἰωσήφ ἀπαῖραι ἅμα τῷ παιδί καὶ τῇ τούτου μητρὶ ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν
 15 παρακελεύεται, τεθνηκέναι δηλῶν τοὺς ἀναζητοῦντας τὴν ψυχὴν
 τοῦ παιδίου. τούτοις δ' ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπιφέρει λέγων ἀκούσας
 >δὲ ὅτι Ἀρχελάος βασιλεύει ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐ-
 >τοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεῖς δὲ κατ' ὄναρ
 >ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας· τῇ δ' ἐπὶ τὴν 9 1
 20 ἀρχὴν μετὰ τὸν Ἡρώδην τοῦ Ἀρχελαίου καταστάσει συνῆδει καὶ ὁ
 προειρημένος ἱστορικός, τὸν τε τρόπον ἀναγράφων, καθ' ὃν ἐκ
 διαθηκῶν Ἡρώδου τοῦ πατρὸς ἐπικρίσεώς τε Καίσαρος Αὐγούστου
 τὴν κατὰ Ἰουδαίων βασιλείαν διεδέξατο, καὶ ὡς τῆς ἀρχῆς μετὰ
 72 δεκαέτη χρόνον ἀποπεσότος οἱ ἀδελφοὶ Φίλιππος τε καὶ ὁ νέος
 Ἡρώδης ἅμα Ανδανία τὰς ἑαυτῶν διελπον τετραρχίας.

Ὁ δ' αὐτὸς ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ἀρχαιολογίας κατὰ τὸ δωδέ- 6 2
 κατον ἔτος τῆς Τιβερίου βασιλείας (τοῦτον γὰρ τὴν καθ' ὅλων ἀρχὴν
 5 διαδέξασθαι ἐπὶ ἐπὶ πεντήκοντα ἔτεσιν τὴν ἡγεμονίαν ἐπικρατήσαν-
 τος Αὐγούστου) Πόντιον Πιλάτον τὴν Ἰουδαίαν ἐπιτραπῆναι δηλοῖ,
 ἐνταῦθα δὲ ἐφ' ὅλοις ἔτεσιν δέκα σχεδὸν εἰς αὐτὴν παραμῆναι τὴν
 Τιβερίου τελευτήν. οὐκοῦν σαφῶς ἀπελήλεγται τὸ πλάσμα τῶν 3
 κατὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ὑπομνήματα χθὲς καὶ πρόην διαδεδοκό-
 10 των, ἐν οἷς πρῶτος αὐτὸς ὁ τῆς παρασημειώσεως χρόνος τῶν πε-
 πλακότων ἀπελέγχει τὸ ψεῦδος. ἐπὶ τῆς τετάρτης δ' οὖν ὑπα- 4
 τείας Τιβερίου, ἣ γέγονεν ἔτους ἐβδόμου τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τὰ 21 n. Chr.
 περὶ τὸ σωτήριον πάθος αὐτοῖς τολμηθέντα περιέχει, καθ' ὃν
 15 δέικνυται χρόνον μηδ' ἐπιστάς πο τῇ Ἰουδαίᾳ Πιλάτος, εἰ γε τῷ
 Ἰωσήφ μάρτυρι χρήσασθαι δεόν, σαφῶς οὕτως σημαίνουντι κατὰ
 τὴν δηλωθεῖσαν αὐτοῦ γραφὴν ὅτι δὴ δωδεκάτῳ ἐνιαυτῷ τῆς Τι-
 βερίου βασιλείας ἐπίτροπος τῆς Ἰουδαίας ὑπὸ Τιβερίου καθίσταται
 Πιλάτος. ἐπὶ τούτων δὴ οὖν, κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν ἔτος πεν- 10 1
 τεκαδέκατον Τιβερίου Καίσαρος ἄγοντος, τέταρτον δὲ τῆς ἡγεμονίας
 20 Ποντίου Πιλάτου, τῆς τε λοιπῆς Ἰουδαίας τετραρχούντων Ἡρώδου
 καὶ Ανδανίου καὶ Φιλίππου, ὁ σωτὴρ καὶ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ

13—16 Matth. 2, 19. 20 — 16—19 Matth. 2, 22 — 21 Ioseph. A. I. 17,
 188. 189. 195. 317—319. 342—344. B. I. 1, 668. 669. 2, 93. 94. 111. 167

1/2 vgl. Luc. 3, 1 — 3 Ioseph. A. I. 18, 32. 33. 35. 89 — 18—21 Luc. 3, 1

ATERBDMΣΔ

12 ἡμῶν ABD ἡμῶν γενομένης TERM | βασιλεύει TERDMΣΔ βασι-
 λείει τῆς Ἰουδαίας AB

- 72 Χριστός τοῦ θεοῦ, ἀρχόμενος ὡς εἰ ἐτῶν τριάκοντα, ἐπὶ τὸ Ἰωάννου βάπτισμα παραγίνεται, καταρχὴν τε ποιεῖται τηρικαῦτα τοῦ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον κηρύγματος.
- 25 Φησὶν δὲ αὐτὸν ἡ θεία γραφή τὸν πάντα τῆς διδασκαλίας διατελέσαι χρόνον ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα καὶ Καϊάφα, δηλοῦσα ὅτι δὴ ἐν τοῖς μεταξὺ τῆς τούτων ἔτεσιν λειτουργίας ὁ πᾶς τῆς διδασκαλίας αὐτῷ συνεπεράνθη χρόνος. ἀρξαμένου μὲν (οὖν) κατὰ τὴν τοῦ
- 74 Ἄννα ἀρχιερωσύνην, μέχρι δὲ τῆς ἀρχῆς τοῦ Καϊάφα παραμείναντος οὐδ' ὅλος ὁ μεταξὺ τετραέτης παρίσταται χρόνος. τῶν γὰρ τοι 3 κατὰ τὸν νόμον ἤδη πως καθαιρουμένων ἐξ ἐκείνου θεσμῶν, λέλυτο μὲν ᾧ διὰ βλον καὶ ἐκ προγόνων διαδοχῆς τὰ τῆς τοῦ θεοῦ θερα-
- 5 πείας προσήκοντα ἦν, ὑπὸ δὲ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἡγεμόνων ἄλλοτε ἄλλοι τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπιτρεπόμενοι, οὐ πλείον ἔτους ἐνός ἐπὶ 4 ταύτης διετέλουν. Ἰστορεῖ δ' οὖν ὁ Ἰώσηπος τέσσαρας κατὰ διαδοχὴν ἐπὶ Καϊάφην ἀρχιερεῖς μετὰ τὸν Ἄνναν διαγενέσθαι, κατὰ τὴν αὐτὴν τῆς Ἀρχαιολογίας γραφὴν ὧδέ πως λέγων
- 10 >Οὐαλέριος Γραῖτος, παύσας ἱεραῖσθαι Ἄνανον, Ἰσμαήλον ἀρχιερέα ἀποφαίνει τὸν τοῦ Φαβι, καὶ τούτον δὲ μετ' οὐ πολὺ μεταστήσας, >Ἐλεάζαρον τὸν Ἄνανου τοῦ ἀρχιερέως νῖον ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα. >ἐνιαυτοῦ δὲ διαγενομένου καὶ τόνδε παύσας, Σιμωνι τῷ Καμίθον 5 >τὴν ἀρχιερωσύνην παραδίδουσιν. οὐ πλείον δὲ καὶ τῷδε ἐνιαυτοῦ τὴν 15 >τιμὴν ἔχοντι διεγένετο χρόνος, καὶ Ἰώσηπος, ὁ καὶ Καϊάφας, διάδοχος ἦν αὐτῷ<.

Οὐκοῦν ὁ σύμπας οὐδ' ὅλος τετραέτης ἀποδείκνυται τῆς τοῦ 6 σωτήρος ἡμῶν διδασκαλίας χρόνος, τεσσάρων ἐπὶ τέσσαρσιν ἔτεσιν ἀρχιερέων ἀπὸ τοῦ Ἄννα καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ Καϊάφα κατάστασιν ἐνι- 20 αῦσιον λειτουργίαν ἐκτετελεχότων. τὸν γέ τοι Καϊάφην ἀρχιερέα εἰκότως τοῦ ἐνιαυτοῦ, καθ' ὃν τὰ τοῦ σωτηρίου πάθους ἐπετελεῖτο, ἡ τοῦ εὐαγγελίου παρεσημῆματο γραφὴ, ἐξ ἧς καὶ αὐτῆς οὐκ ἀπόδον

22 Luc. 3, 23 — 25/26 Luc. 3, 2

10—16 Ioseph. A. I. 18, 34. 35 vgl. dem. ev. 8, 2, 100 — 22 Matth. 26, 3.

57 Ioann. 11, 49. 18, 13. 24. 28

ATERBDMΣΑ

28 οὖν + Schw

2 οὐδ' ὅλος EB οὐδ' ὅλος AT¹R οὐδ' ὅλος δε D οὐδ' ὅλος καὶ M καὶ οὐδὲ ὅλος Tr | 20 ἐκτετελεχότων BDM διατετελεχότων ATER

76 τῆς προκειμένης ἐπιτηρώσεως ὁ τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἀπο-
 δείκνυται χρόνος. ἀλλὰ γὰρ ὁ σωτὴρ καὶ κύριος ἡμῶν οὐ μετὰ 7
 πλεῖστον τῆς καταρχῆς τοῦ κηρύγματος τοὺς δώδεκα ἀποστόλους
 ἀνακαλεῖται, οὓς καὶ μόνους τῶν λοιπῶν αὐτοῦ μαθητῶν κατὰ τι
 5 γέρας ἐξαιρετον ἀποστόλους ὠνόμασεν, καὶ αὐτίς ἀναδείκνυσιν ἐτέ-
 ρους ἑβδομήκοντα, οὓς καὶ αὐτοὺς ἀπέστειλεν ἀνὰ δύο δύο
 πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον καὶ πόλιν οὗ ἡ-
 μελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.

Οὐκ εἰς μακρὸν δὲ τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐπὶ τοῦ νέου Ἡρώ- ΙΑ 11 1
 10 δου τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντος, μνημονεύει μὲν καὶ ἡ θεία τῶν
 εὐαγγελίων γραφή, συνιστορεῖ γε μὴν καὶ ὁ Ἰώσηπος, ὀνομαστὶ τῆς
 τε Ἡρωδιάδος μνήμην πεποιημένος καὶ ὡς ἀδελφοῦ γυναῖκα οὖσαν
 αὐτὴν ἠγάγετο πρὸς γάμον Ἡρώδης, ἀθετήσας μὲν τὴν προτέραν
 αὐτῷ κατὰ νόμους γεγαμημένην (Ἀρέτα δὲ ἦν αὐτῆ τοῦ Πετραίου
 15 βασιλέως θυγάτηρ), τὴν δὲ Ἡρωδιάδα ζῶντος διαστήσας τοῦ ἀνδρός·
 δι' ἣν καὶ τὸν Ἰωάννην ἀνελὸν πόλεμον αἴρεται πρὸς τὸν Ἀρέταν,
 ὡς ἂν ἠτιμασμένης αὐτῷ τῆς θυγατρὸς, ἐν ᾧ πολέμῳ μάχης γενο- 2
 μένης πάντα φησὶν τὸν Ἡρώδου στρατὸν διαφθαρῆναι καὶ ταῦτα
 πεπονθέναι τῆς ἐπιβουλῆς ἕνεκεν τῆς κατὰ τοῦ Ἰωάννου γεγενη-
 20 μένης. ὁ δ' αὐτὸς Ἰώσηπος ἐν τοῖς μάλιστα δικαιοτάτων καὶ 3
 βαπτιστῆν ὁμολογῶν γεγονέναι τὸν Ἰωάννην, τοῖς περὶ αὐτοῦ κατὰ
 τὴν τῶν εὐαγγελίων γραφὴν ἀναγεγραμμένοις συμμαρτυρεῖ, ἰστορεῖ
 δὲ καὶ τὸν Ἡρώδην τῆς βασιλείας ἀποπεποκέναι διὰ τὴν αὐτὴν
 Ἡρωδιάδα, μεθ' ἧς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν ὑπεροσίαν ἀπεληλάσθαι, Βι-
 25 ενναν τῆς Γαλλίας πόλιν οἰκεῖν καταδικασθέντα. καὶ ταῦτά γε 4
 αὐτῷ ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ἀρχαιολογίας δεδήλωται, ἔνθα συλλα-
 βαῖς αὐταῖς περὶ τοῦ Ἰωάννου ταῦτα γράφει

78 -τισὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τὸν Ἡρώδου στρατὸν
 -ἐπὶ τοῦ θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τιννυμένον κατὰ ποιὴν Ἰωάννου
 -τοῦ καλουμένου βαπτιστοῦ. κτείνει γὰρ τοῦτον Ἡρώδης, ἀγαθὸν 5

2—5 Matth. 10, 1ff. Marc. 3, 14ff. Luc. 6, 13. 9, 1ff. — 5—8 Luc. 10, 1
 vgl. dem. ev. 3, 2, 25. 3, 37 — 9—11 Matth. 14, 1—12 Marc. 6, 14—29 Luc. 3,
 19. 20. 9, 7—9 — 11—20 Ios. A. I. 18, 109—114 — 20/21 Ios. A. I. 18, 117 —
 22—25 A. I. 18, 240—255 vgl. 17, 344

1—16 Ios. A. I. 18, 116—119 vgl. dem. ev. 9, 5, 15

ATERBDMΣΔ

14 γεγαμημένην DMΣ γεγαμημένην γυναῖκα B γεγενημένην ATER | 16 αἴ-
 ρεται AB αἰρεῖται T¹ERDM ἀναιρεῖ Tr

78 ἄνδρα καὶ τοὺς Ἰουδαίους κελύοντα ἀρετὴν ἐπασκοῦσιν καὶ τὰ πρὸς
 5 ἄλλήλους δικαιοσύνη καὶ πρὸς τὸν θεὸν εὐσεβεία χρωμένους βαπ-
 τισμῶ συνιέναι· οὕτω γὰρ δὴ καὶ τὴν βάπτισιν ἀποδεκτὴν αὐτῶ
 φανείσθαι, μὴ ἐπὶ τινῶν ἀμαρτάδων παρατήσει χρωμένων, ἀλλ' ἐφ'
 ἀγνεία τοῦ σώματος, ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνη προεκε-
 καθααρμένης. καὶ τῶν ἄλλων συστρεφομένων (καὶ γὰρ ἤρθησαν 6
 10 ἐπὶ πλείστον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων), δεύσας Ἡρώδης τὸ ἐπὶ τοσούδε
 πιθανὸν αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις, μὴ ἐπὶ ἀποστάσει τινὶ φέροι (πάντα
 γὰρ εἰκόεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες), πολὺ κρείττον ἡγεί-
 ται, πρὶν τι νεώτερον ὑπ' αὐτοῦ γενέσθαι, προλαβὼν ἀναρρεῖν, ἢ
 μεταβολῆς γενομένης εἰς πράγματα ἐμπεσὼν μετανοεῖν. καὶ ὁ μὲν
 15 ὑπόψια τῇ Ἡρώδου δέσμιος εἰς τὸν Μαχαιοῦντα πεμφθεὶς, τὸ προ-
 εἰρημένον φροῦριον, ταύτη κτίννυται.

ταῦτα περὶ τοῦ Ἰωάννου διελθὼν, καὶ τοῦ σωτήρος ἡμῶν κατὰ 7
 τὴν αὐτὴν τοῦ συγγράμματος ἱστορίαν ὡδέ πως μέμνηται

γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, εἰ γε
 80 ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητής, δι-
 δάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τάληθῇ δεχομένων, καὶ πολλοὺς
 μὲν τῶν Ἰουδαίων, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο.
 ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν, καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' 8
 5 ἡμῖν σταυρῶ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον
 ἀγαπήσαντες· ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν,
 τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ θαυ-
 μάσια εἰρηκότων. εἰς ἔτι τε νῦν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὀνο-
 μασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φύλον.

10 ταῦτα τοῦ ἐξ αὐτῶν Ἑβραίων συγγραφέως ἀνέκαθεν τῇ ἑαυτοῦ 9
 γραφῇ περὶ τε τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ σωτήρος ἡμῶν παρα-
 δεδωκότος, τίς ἂν ἔτι λείποιτο ἀποφυγῆ τοῦ μὴ ἀναισχύντους ἀπε-
 λέγχεσθαι τοὺς τὰ κατ' αὐτῶν πλασμαμένους ὑπομνήματα; ἀλλὰ
 ταῦτα μὲν ἔχέτω ταύτη·

19—S. 80, 9 Ios. A. I. 18, 63. 64 vgl. dem. ev. 3, 3, 105. 106 theoph. 5, 44
 (syrisch)

ATERBDMΣA

9 ἄλλων ΠΣ Ios HSS *per plurima multitudo* A nach Conjectur; Ios schrieb
 vielleicht *Γαλιλαίων* | ἤρθησαν TcERBDeMΣ Ios ἤσθησαν AT¹ ἠρέσθησαν D¹M
 | 13 ἐπ' ATEMΣ ἀπ' RBD ἐξ Ios | 15 τῇ BDM Ios τοῦ TER τῇ τοῦ A
 13 τὰ ARDM > TEB | αὐτῶν AT¹RBDΣ αὐτὸν T¹EM

80 τῶν γε μὴν τοῦ σωτήρος ἀποστόλων παντί τῳ σαφῆς ἐκ τῶν $\overline{\text{IB}}$ 12 1
 εὐαγγελίων ἢ πρόσρησις· τῶν δὲ ἑβδομήκοντα μαθητῶν κατάλογος
 μὲν οὐδεὶς οὐδαμῇ φέρεται, λέγεται γε μὴν εἰς αὐτῶν Βαρναβᾶς γε-
 γονέναι, οὗ διαφόρως μὲν καὶ αἱ Πράξεις τῶν ἀποστόλων ἐμνημό-
 νευσαν, οὐχ ἠκίστα δὲ καὶ Παῦλος Γαλάταις γράφων. τούτων
 20 δ' εἶναι φασὶ καὶ Σωσθένην τὸν ἅμα Παύλῳ Κορινθίοις ἐπιστεί-
 82 λαντα· ἢ δ' ἱστορία παρὰ Κλήμεντι κατὰ τὴν πέμπτην τῶν Ὑπο- 2
 τυπώσεων· ἐν ἣ καὶ Κηφᾶν, περὶ οὗ φησὶν ὁ Παῦλος >ὅτε δὲ
 >ἦλθεν Κηφᾶς εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντ-
 >έστην<, ἕνα φησὶ γεγονέναι τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν, ὁμών-
 5 μων Πέτρῳ τυγχάνοντα τῷ ἀποστόλῳ. καὶ Μαθίαν δὲ τὸν ἀντὶ 3
 Ἰούδα τοῖς ἀποστόλοις συγκαταλεγέντα τὸν τε σὺν αὐτῷ τῇ ὁμοίᾳ
 ψήφῳ τιμηθέντα τῆς αὐτῆς τῶν ἑβδομήκοντα κλήσεως ἠξιῶσθαι
 κατέχει λόγος. καὶ Θαδδαῖον δὲ ἕνα τῶν αὐτῶν εἶναι φασὶ, περὶ
 οὗ καὶ ἱστορίαν ἐλθούσας εἰς ἡμᾶς ἀντίκα μάλα ἐκδήσομαι. καὶ 4
 10 τῶν ἑβδομήκοντα δὲ πλείους τοῦ σωτήρος πεφηνέναι μαθητὰς εὐροῖς
 ἂν ἐπιτηρήσας, μάρτυρι χρώμενος τῷ Παύλῳ, μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν
 ἔγερσιν ὄφθαι αὐτὸν φήσαντι πρῶτον μὲν Κηφᾶ, ἔπειτα τοῖς δώ-
 δεκα, καὶ μετὰ τούτους ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ὧν
 15 τινὰς μὲν ἔφασκεν κεκοιμηῆσθαι, τοὺς πλείους δ' ἐτι τῷ βίῳ, καθ'
 15 ὃν καιρὸν αὐτῷ ταῦτα συνετάττετο, περιμένειν· ἔπειτα δ' ὄφθαι 5
 αὐτὸν Ἰακώβῳ φησὶν· εἰς δὲ καὶ οὗτος τῶν φερομένων τοῦ σωτήρος
 ἀδελφῶν ἦν· εἰδ' ὡς παρὰ τούτους κατὰ μίμησιν τῶν δώδεκα
 πλείστων ὄσων ὑπαρξάντων ἀποστόλων, οἷος καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος
 ἦν, προστίθῃσι λέγων >ἔπειτα ὄφθῃ τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν<.
 20 ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶνδε·

19 Galat. 2, 1. 9. 13 — 20 I Kor. 1, 1

1 Zahn Forschungen 3, 68 — 2—4 Galat. 2, 11 — 5—8 Act. 1, 23—26
 11—19 I Kor. 15, 5—7

ATERBDMΣΑ

19 παῦλος BDM ὁ παῦλος ATER | τούτων AT¹BMΣ τούτων T durch
 Rasur corr., ERDA

1 in quarto A | 5 Μαθίαν] Tolmai Σ | 6 Ἰούδα τοῦ προδότου BD
 | τὸν τε ΠΑ und Iustus der Σ | 8 δὲ ATERMΣΑ δὲ τὸν ἐπὶ θωμᾶ [δὲ
 τὸν καὶ θωμᾶν D] κατὰ πρόσταξιν τοῦ ἰν τῷ ἀγβάρῳ [ἀβγάρῳ D] πρὸς Ἰασιν
 ἀποσταλέντα BD | 12/13 τοῖς δώδεκα ΠΣ illis undecim A | | 17 μαθη-
 τῶν ἀλλὰ μὴν καὶ ἀδελφῶν B | 20 οὖν ATEM καὶ R auf Rasur οὖν καὶ τοσαῦτα
 BD | τῶνδε ATERM τῶνδε ἀρκοῦντως εἰρηται BD sei in der Kürze gesagt Σ
 sufficient A

82 τῆς δὲ περὶ τὸν Θαδδαῖον ἱστορίας τοιοῦτος γέγονεν ὁ τρόπος. ἢ τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ θειότης, εἰς
 22 πᾶντας ἀνθρώπους τῆς παραδοξοποιῶν δυνάμεως ἔνεκεν βοωμένη,
 84 μύριους ὄσους καὶ τῶν ἐπ' ἄλλοδαπῆς πορρωτάτω ὄντων τῆς Ἰου-
 δαίας νόσον καὶ παντοίων παθῶν ἐλπίδι θεραπείας ἐπήγετο. ταύτη
 2 τοι βασιλεὺς Ἀβγαρος, τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην ἔθνων ἐπισημώτατα δυ-
 5 ναστεύων, πάθει τὸ σῶμα δεινῶ καὶ οὐ θεραπευτῶ ὅσον ἐπ' ἀνθρω-
 πείᾳ δυνάμει καταφθειρόμενος, ὡς καὶ τὸννομα τοῦ Ἰησοῦ πολὺ καὶ
 τὰς δυνάμεις συμφώνως πρὸς ἀπάντων μαρτυρουμένας ἐπίθετο,
 ἰκέτης αὐτοῦ πέμψας δι' ἐπιστοληφόρου γίνεται, τῆς νόσου τυχὲν
 ἀπαλλαγῆς ἀξιῶν. ὁ δὲ μὴ τότε καλοῦντι ἑπακούσας, ἐπιστολῆς
 10 γοῦν αὐτὸν ἰδίας καταξιοί, ἕνα τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἀποστέλλειν
 ἐπὶ θεραπεία τῆς νόσου ὁμοῦ τε αὐτοῦ σωτηρία καὶ τῶν προση-
 κόντων ἀπάντων ὑπισχνούμενος. οὐκ εἰς μακρὸν δὲ ἄρα αὐτῶ
 4 ἐπληροῦτο τὰ τῆς ἐπαγγελίας. μετὰ γοῦν τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν
 αὐτοῦ καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνοδὸν Θεωμᾶς, τῶν ἀποστόλων εἰς
 15 τῶν δώδεκα, Θαδδαῖον, ἐν ἀριθμῶ καὶ αὐτὸν τῶν ἑβδομήκοντα τοῦ
 Χριστοῦ μαθητῶν κατελεγμένον, κινήσει θειοτέρᾳ ἐπὶ τὰ Ἑδεσσα
 κήρυκα καὶ εὐαγγελιστὴν τῆς περὶ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἐκ-
 πέμπει, πάντα τε δι' αὐτοῦ τὰ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τέλος ἐλάμ-
 βανεν ἐπαγγελίας. ἔχεις καὶ τούτων ἀνάγραπτον τὴν μαρτυρίαν,
 20 ἐκ τῶν κατὰ Ἑδεσσαν τὸ τηρικᾶδε βασιλενομένην πόλιν γραμματο-
 φυλακείων ληφθεῖσαν· ἐν γοῦν τοῖς αὐτόθι δημοσίοις χάρταις,
 τοῖς τὰ παλαιὰ καὶ τὰ ἀμφὶ τὸν Ἀβγαρον πραχθέντα περιέχουσι,
 καὶ ταῦτα εἰς ἔτι νῦν ἐξ ἐκείνου πεφυλαγμένα εὔρηται, οὐδὲν δὲ
 οἶον καὶ αὐτῶν ἐπακούσαι τῶν ἐπιστολῶν, ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἡμῶν

ATERBDMΣΑ

21 ἱστορίας ATERDMS ἱστορίας ἡμῶν λεχθείσης B quam promisi-
 mus A

2 ὄντων T^cERM > T¹B τε AD | 2/3 τῆς Ἰουδαίας AT^cERDemMS >
 T¹BD¹ tam de vicinis quam de peregrinis et longe positis A | 4 Ἀβγαρος
 AT¹DΣA ἄβγαρος T^cERB ἄββαρος M ἄβγαρος ArTr so durchweg | 10 γ' οὖν
 ATER δ' οὖν BDM | 11 αὐτοῦ TERBDM αὐτῶ A | σρια T¹BD σριαν
 AT^rΣ σριας M σρα T^cER | 12 ὑπισχνόμενος ATER ὑποσχόμενος BD^rM
 ὑποσχομένου] D¹ | 13/14 ἀνάστασιν αὐτοῦ ATER ἀναβλώσιν B auf Ras.,
 DM | 14 ἀνοδὸν ATER ἀνοδὸν αὐτοῦ BDM | 16 τὰ Ἑδεσσα AT¹
 BD¹M τὴν Ἑδεσσαν TrR^cDr τὴν Ἑδεσαν ER¹, Tem unleserlich | 20 τηρικᾶδε
 BDM τηρικᾶτα ATER | 24 ἐπιστολῶν AT¹m [γρ + Tem] BDMΣΑ φω-
 ρῶν TER

86 ἀναληφθεῖσων καὶ τόνδε αὐτοῖς ῥήμασιν ἐκ τῆς Σύρων φωνῆς μετα-
βληθεισῶν τὸν τρόπον.

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΓΡΑΦΕΙΣΗΣ ΥΠΟ ΑΒΓΑΡΟΥ ΤΟ-
ΠΑΡΧΟΥ ΤΩΙ ΙΗΣΟΥ ΚΑΙ ΠΕΜΦΘΕΙΣΗΣ ΑΥΤΩΙ ΔΙ' ΑΝΑΝΙΟΥ
5 ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΥ ΕΙΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ

Ἄβγαρος Οὐχάμα τοπάρχης Ἰησοῦ σωτῆρι ἀγαθῷ ἀναφανέντι ἐν 6
>τόπῳ Ἱεροσολύμων χαίρειν. ἤκουσται μοι τὰ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν
>λαμάτων, ὡς ἄνευ φαρμάκων καὶ βοτανῶν ὑπὸ σοῦ γινομένων. ὡς
>γὰρ λόγος, τυφλοὺς ἀναβλέπειν ποιεῖς, χωλοὺς περιπατεῖν, καὶ
10 >λεπροὺς καθαρῖζεις, καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα καὶ δαίμονας ἐκβάλλεις,
>καὶ τοὺς ἐν μακρονοσίᾳ βασανιζομένους θεραπεύεις, καὶ νεκροὺς
>ἐγείρεις. καὶ ταῦτα πάντα ἀκούσας περὶ σοῦ, κατὰ νοῦν ἐθέμην τὸ 7
>ἕτερον τῶν δύο, ἢ ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς καὶ καταβάς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ
>ποιεῖς ταῦτα, ἢ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ ποιῶν ταῦτα. διὰ τοῦτο τοίνυν 8
15 >γράψας ἐδεήθην σου σκυλῆναι πρὸς με καὶ τὸ πάθος, ὃ ἔχω, θερα-
88 >πεῦσαι. καὶ γὰρ ἤκουσα ὅτι καὶ Ἰουδαῖοι καταγογγύζουσί σου καὶ
>βούλονται κακῶσαι σε. πόλις δὲ μικροτάτη μοί ἐστι καὶ σεμνή, ἣτις
3 >ἐξαρκεῖ ἀμφοτέροις.

9—12 Matth. 11, 5. Luc. 7, 22

2/3 vgl. Eccl. 9, 14

ΑΤΕΡΒΔΜΣΑ

1/2 καὶ—τρόπον ΑΤ^cΕΡΜΣΑ Rasur von etwa 23 Buchstaben T¹ καὶ τόνδε
περιεχοσῶν τὸν τρόπον Β καὶ τόνδε αὐτοῖς ῥήμασιν ἐκ τῆς σύρων φωνῆς μετα-
βληθεισῶν καὶ περιεχοσῶν τὸν τρόπον D | 3/4 τοπάρχον Π Κοῦις Σ a rege
(Abgare) uel toparcha Δ | 6 οὐχ' ἄμα Β Rasur von 5 Buchstaben T כחמא (der
Schwarzke) Σ Uchamae filius Δ > ΑΕΡΔΜ | τοπάρχης ΤΒΔΜΣΑ τοπάρχης
ἐδέσσης ΑΕ τοπάρχης πόλεως ἐδέσσης R | 9 γὰρ λόγος ΑΤΡΒΔΜΣ λόγος|| E
et quod uerbo tantum Δ

1 σου ΑΡΣΔ > ΤΕΒΔΜ | 3 ἀμφοτέροις ΑΤΜΣΔ ἀμφοτέροις· καὶ
ταῦτα μὲν οὕτως [οὕτως Β] ἔγραψεν [ἔγραψε R] τῆς θείας αὐτὸν τέως μικρὸν
ἀνγασάσης ἐλλάμψεως· ἄξιον δὲ καὶ τῆς πρὸς τοῦ ἰω αὐτῷ διὰ τοῦ αὐτοῦ γραμ-
ματοζομιστοῦ ἀποσταλείσης ἐπακοῦσαι ὀλιγοστίχου μὲν πολυδυνάμου δὲ ἐπιστολῆς
τοῦτον ἐχοῦσης καὶ αὐτῆς τὸν τρόπον ΕΡΒΔ

Eusebius, Kirchengeschichte.

88 ΤΑ ΑΝΤΙΓΡΑΦΕΝΤΑ ΥΠΟ ΙΗΣΟΥ ΔΙΑ ΑΝΑΝΙΟΥ ΤΑΧΥ-
5 ΔΡΟΜΟΥ ΤΟΠΑΡΧΗ ΑΒΓΑΡΩΙ

>Μακάριος εἶ πιστεύσας ἐν ἐμοί, μὴ ἔορακός με. γέγραπται γάρ 10
>περὶ ἐμοῦ τοὺς ἔορακότες με μὴ πιστεύσειν ἐν ἐμοί, καὶ ἵνα
>οἱ μὴ ἔορακότες με αὐτοὶ πιστεύσωσι καὶ ζήσονται. περὶ
>δὲ οὗ ἔγραφάς μοι ἔλθειν πρὸς σέ, δέον ἐστὶ πάντα δι' ἃ ἀπεστά-
10 >λην ἐνταῦθα, πληρῶσαι καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι οὕτως ἀναληφθῆναι
>πρὸς τὸν ἀποστείλαντά με. καὶ ἐπειδὴν ἀναληφθῶ, ἀποστελῶ σοί
>τινα τῶν μαθητῶν μου, ἵνα λάσῃται σου τὸ πάθος καὶ ζώῃ σοι
>καὶ τοῖς σὺν σοὶ παράσχηται.

90 Ταύταις δὲ ταῖς ἐπιστολαῖς ἔτι καὶ ταῦτα συνῆπτο τῇ Σύ- 11
ρων φωνῇ.

>Μετὰ δὲ τὸ ἀναληφθῆναι τὸν Ἰησοῦν ἀπέστειλεν αὐτῷ Ἰούδας,
>ὁ καὶ Θωμᾶς, Θαδδαῖον ἀπόστολον, ἕνα τῶν ἑβδομήκοντα· ὃς ἐλ-
5 >θὼν κατέμενε πρὸς Τωβίαν τὸν τοῦ Τωβία. ὡς δὲ ἤκούσθη περὶ
>αὐτοῦ, ἐμηρῦθη τῷ Ἀβγάρῳ ὅτι ἐλήλυθεν ἀπόστολος ἐνταῦθα τοῦ
>Ἰησοῦ, καθὰ ἐπέστειλὲν σοι. ἤρξατο οὖν ὁ Θαδδαῖος ἐν δυνάμει 12
>θεοῦ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ μαλακίαν, ὥστε πάντας θαναμά-

6 vgl. Joh. 20, 29 — 7/8 Resch Apokryphon 103 vgl. Ies. 6, 9 ff. Matth.
13, 14 ff. Joh. 12, 39 ff. Act. 28, 25 ff.

7/8 Matth. 4, 23. 9, 35. 10, 1

ATERBDMΣΑ

5 τοπάρχη ATE¹R τῶι τοπάρχη E^c den Dativ bezeugen ΣΑ τοπάρχον BDM
| ἀβγάρω [ἀγβάρω T^cER ἀγάρω Tr] ATERΣΑ ἀβγάρου [ἀγβάρου B ἀκβά-
ρον M] BDM + καὶ ἀποσταλέντα ἐν ἐδέσῃ BD | 6 μακάριος TERBDMΣΑ
ἄβγαρε μακάριος A | εἶ ATERA ὁ BDMΣ | 7 πιστεύσειν ATERΣΑ
πιστεύειν BDM | ἐν ἐμοί T^cEBDMΣΑ μοι AT¹ ἐμοί R | 8 με T^cERΣΑ
>AT¹BDM | ζήσονται TERBD ζήσονται AM | 10 πληρῶσαι¹ BDM πλη-
ρῶσαι με ATERA | 13 παράσχηται AT¹DMΣΑ παράσχηται ὧδε καὶ ταῦτα
ἐχέτω T^cER παράσχηται ὧδε δὲ καὶ ταῦτα ἐχέτω B

1/2 ταύταις—φωνῇ AT^c1mRMΣΑ, mit Uncialen ED > T¹B | 1 δὲ AER
δὴ T^c1mDM | 4 ἕνα τῶν ἑβδομήκοντα] ἕνα ἔντα ὡς ἔφη τῶν ἑβδομήκοντα
μαθητῶν τοῦ ἰησοῦ B | 4/5 ὃς—τοῦ Τωβία ~ 13 παρ' ᾧ κατέμενε Ditto-
graphie | 5—7 ὡς δὲ—ἐπέστειλὲν σοι ~ 7—12 ἤρξατο—λάσεται Dittographie
| 6 αὐτοῦ AT¹MΣΑ αὐτοῦ καὶ δῆλος γέγονε [γέγονεν D] διὰ τῶν ἐπιτελουμένων
παρ' αὐτοῦ θανασιῶν T^cERBD | 8 μαλακίαν ABΔΣ πᾶσαν μαλακίαν TERDM

- 90 >ζειν· ὡς δὲ ἤκουσεν ὁ Ἄβγαρος τὰ μεγαλεῖα καὶ τὰ θαυμάσια ἃ
 10 >εποίη, καὶ ὡς ἐθεράπευεν, ἐν ὑπονοίᾳ γέγονεν ὡς ὅτι αὐτός ἐστιν
 >περὶ οὗ ὁ Ἰησοῦς ἐπέστειλεν λέγων >επειδὴν ἀναληφθῶ, ἀποστελῶ
 >σοὶ τινα τῶν μαθητῶν μου, ὅς τὸ πάθος σου λάσεται· μετακα- 13
 >λεσάμενος οὖν τὸν Τωβίαν, παρ' ᾧ κατέμενεν, εἶπεν >ἤκουσα ὅτι
 >ἀνὴρ τις δυνάστης ἐλθὼν κατέμεινεν ἐν τῇ σῆ οἰκίᾳ· ἀνάγαγε αὐτὸν
 15 >πρὸς με· ἐλθὼν δὲ ὁ Τωβίας παρὰ Θαδδαίῳ, εἶπεν αὐτῷ >ὁ το-
 >πάρχης Ἄβγαρος μετακαλεσάμενός με εἶπεν ἀναγαγεῖν σε παρ' αὐτῷ,
 >ἵνα θεραπεύσῃς αὐτόν· καὶ ὁ Θαδδαῖος, >ἀναβαίνω, ἔφη, >επει-
 >δήπερ δυνάμει παρ' αὐτῷ ἀπέσταλμαι· ὀρθρίσας οὖν ὁ Τωβίας τῇ 14
 92 >ἑξῆς καὶ παραλαβὼν τὸν Θαδδαῖον ἦλθεν πρὸς τὸν Ἄβγαρον. ὡς
 >δὲ ἀνέβη, παρόντων καὶ ἐστώτων τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, παρα-
 >χρημα ἐν τῷ εἰσιεῖναι αὐτὸν ὄραμα μέγα ἐφάνη τῷ Ἄβγαρῳ ἐν τῷ
 >προσώπῳ τοῦ ἀποστόλου Θαδδαίου· ὅπερ ἰδὼν Ἄβγαρος προσεκύ-
 5 >νησεν τῷ Θαδδαίῳ, θαυμά τε ἔσχεν πάντας τοὺς περιεστώτας· αὐ-
 >τοὶ γὰρ οὐχ ἑοράκασιν τὸ ὄραμα, ὃ μόνῳ τῷ Ἄβγαρῳ ἐφάνη· ὅς καὶ 15
 >τὸν Θαδδαῖον ἤρETO εἰ >ἐπ' ἀληθείας μαθητῆς εἶ Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ
 >τοῦ θεοῦ, ὅς εἰρήκει πρὸς με >ἀποστελῶ σοὶ τινα τῶν μαθητῶν
 >μου, ὅστις λάσεται σε καὶ ζοήν σοι παρέξει· καὶ ὁ Θαδδαῖος ἔφη
 10 >ἐπεὶ μεγάλως πεπίστευκας εἰς τὸν ἀποστείλαντά με, διὰ τοῦτο
 >ἀπεστάλην πρὸς σέ· καὶ πάλιν, ἐὰν πιστεύσῃς ἐν αὐτῷ, ὡς ἂν
 >πιστεύσῃς ἔσται σοὶ τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου· καὶ ὁ Ἄβγαρος 16
 >πρὸς αὐτόν >οὕτως ἐπίστευσα, φησὶν, >ἐν αὐτῷ, ὡς καὶ τοὺς Ἰου-

A T E R B D M Σ A

10 ἐθεράπευεν A T M Σ ἐθεράπευεν ἐν ὀνόματι καὶ δυνάμει ᾧ γν ERBD |
 13 κατέμενεν A T R D M Σ A ὁ θαδδαῖος κατέμενεν EB | 14 ἐλθὼν A T M Σ A
 ἐλθὼν ἀπὸ ἱεροσολύμων ERBD | κατέμενεν A T κατέμενεν M καταμένει
 ERBD A | 14/15 ἀνάγαγε αὐτὸν πρὸς με A T M Σ A καὶ πολλὰς ἰάσεις ἐπ'
 ὀνόματι ᾧ ἐργάζεται· ὁ δὲ εἶπεν [εἶπε R]. καὶ κε ξένος τις ἐλθὼν ἐνώκησεν
 [ἐνώκησε R ἐνοίκησεν ED] παρ' ἐμοὶ καὶ πολλὰ θαύματα ἐπιτελεῖ· ὁ δὲ ἀνάγαγε
 αὐτὸν ἔφη πρὸς με ERBD | 15—18 ἐλθὼν—ἀπέσταλμαι ∞ 18—92, 1 ὀρθρί-
 σας—Ἄβγαρον Dittographie | 15 θαδδαῖο A T M θαδδαῖον ERBD | 15/16 der
 König Σ | 17 αὐτόν A T D M Σ A αὐτοῦ τὸ πάθος ERB | 18 man verlangt
 ἐν δυνάμει maxime propter ipsum conjicirt A

6 ἐοράκασιν A T r E R B ἐοράκασιν T¹ ἐοράκασαν D M | 7 τὸν θαδδαῖον
 ἤρETO εἰ A E R B D M Σ εἶπεν τῷ θαδδαίῳ T A | εἰ A T M σὺ εἶ ERBD | 9 σε
 A T M Σ A σου τὸ πάθος ERBD | παρέξει A T M Σ A καὶ τοῖς σὺν σοὶ παρέξει
 πᾶσιν [πᾶσι R] ERBD | 10 με A T M Σ A με γν ἰν ERBD | 11 ἐὰν A T M Σ A
 ἐὰν ἐπὶ πλέον [πλείον D] ERBD | 13 οὕτως ἐπίστευσα φησὶν A T M A ἔφη οὕτως
 ἐπίστευσα ERBD

92 >δαίους τοὺς σταυρώσαντας αὐτὸν βουληθῆναι δύναμιν παραλαβὸν
 15 >κατακόψαι, εἰ μὴ διὰ τὴν βασιλείαν τὴν Ῥωμαίων ἀνεκόπην τοῦ
 >του«. καὶ ὁ Θαδδαῖος εἶπεν »ὁ κύριος ἡμῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς
 >αὐτοῦ πεπλήρωκεν καὶ πληρώσας ἀνελήφθη πρὸς τὸν πατέρα«. 17
 >λέγει αὐτῷ Ἄβγαρος »καγὼ πεπίστευκα εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν πα-
 >τέρα αὐτοῦ«. καὶ ὁ Θαδδαῖος »διὰ τοῦτο«, φησί, »τίθημι τὴν χειρὰ
 20 >μου ἐπὶ σὲ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ«. καὶ τοῦτο πράξαντος, παραχορήμα
 >ἐθεραπεύθη τῆς νόσον καὶ τοῦ πάθους οὗ εἶχεν. ἐθαύμασέν τε ὁ 18
 >Ἄβγαρος ὅτι καθὼς ἤκουσται αὐτῷ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, οὕτως τοῖς
 >ἔργοις παρέλαβεν διὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Θαδδαίου, ὃς αὐτὸν ἄνευ
 94 >φαρμακείας καὶ βοτανῶν ἐθεράπευσεν, καὶ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἄβδον
 >τὸν τοῦ Ἄβδου, ποδάγραν ἔχοντα· ὃς καὶ αὐτὸς προσελθὼν ὑπὸ
 >τοῦς πόδας αὐτοῦ ἔπεσεν, εὐχάς τε διὰ χειρὸς λαβὼν ἐθεραπεύθη,
 >πολλοὺς τε ἄλλους συμπολίτας αὐτῶν ὁ αὐτὸς ἰάσατο, θανυμαστὰ
 5 >καὶ μεγάλα ποιῶν καὶ κηρύσσων τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. μετὰ δὲ 19
 >ταῦτα ὁ Ἄβγαρος »ὃν Θαδδαῖε«, ἔφη, »ὃν δυνάμει τοῦ θεοῦ ταῦτα
 >ποιεῖς καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐθαυμάσαμεν· ἀλλ' ἐπὶ τούτοις θέομαί σου,
 >διηγήσασθαι μοι περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ πῶς ἐγένετο, καὶ περὶ
 >τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ἐν ποίᾳ δυνάμει ταῦτα ἐποίει ἅτινα
 10 >ἤκουσται μοι«. καὶ ὁ Θαδδαῖος »νῦν μὲν σιωπήσομαι«, ἔφη, »ἐπεὶ 20
 >δὲ κηρύξαι τὸν λόγον ἀπεστάλην, αὔριον ἐκκλησίαςόν μοι τοὺς πολί-
 >τας σου πάντας, καὶ ἐπ' αὐτῶν κηρύξω καὶ σπερῶ ἐν αὐτοῖς τὸν
 >λόγον τῆς ζωῆς, περὶ τε τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ καθὼς ἐγένετο,
 >καὶ περὶ τῆς ἀποστόλης αὐτοῦ, καὶ ἕνεκα τίνος ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ

ATERBDMΣΑ

15 τὴν AT¹R τῶν T^cEBDM | 15/16 τοῦτον ATMΣΑ τῆς προθέσεως
 ERBD | 16 ἡμῶν T, D durch Rasur corr., MΣΑ ἡμῶν ἰσ Α ἡμῶν καὶ θσ ἰσ ὁ
 ἡσ ERB | 17 πατέρα TE, D durch Rasur corr., MA πατέρα αὐτοῦ ARΣ ἐα-
 τοῦ πατέρα BD¹ | 20 αὐτοῦ ATER, D durch Rasur corr., MΣΑ αὐτοῦ τοῦ
 zw ᾠ BD¹ | 22 ἤκουστο T durch Rasur, M | 23 αὐτοῦ AT, D durch Rasur
 corr., MΣΑ αὐτοῦ καὶ ἀποστόλου ERBD¹ | ἄνευ ATDM δίχα ERB

4/5 πολλοὺς—θεοῦ passt nicht zum Folgenden | 4 ἰάσατο AT, D durch Rasur
 corr., MΣΑ ἰάσατο ἀπόστολος ERB | 7 αὐτοὶ TERBDMΣΑ σε αὐτοὶ A | 8 διη-
 γησαί AER, D durch Rasur corr., A διηγῆσασθαί TBD¹MΣ | 10/11 ἐπεὶ δὲ
 DMΣΑ ἐπειδὴ δὲ ER ἐπεὶ δὲ B ἐπειδὴ AT | 11 αὔριον TERBDMΣΑ αὔριον
 δὲ A | 12 κηρύξω TBDMΣΑ κηρύξω τὸν λόγον τοῦ θ^ν AER | 13—S. 96, 3
 περὶ τε—πατέρα αὐτοῦ voreusebianischer Zusatz, der dann ebenfalls Zusätze er-
 halten hat | 13 περὶ—ἐγένετο aus 8 wiederholt | 14 περὶ—αὐτοῦ ~ 14/15
 ἕνεκα—πατρός Dittographie

94 πατρός, καὶ περὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ μυστη-
 16 ρίων ὧν ἐλάλησεν ἐν κόσμῳ, καὶ ποία δυνάμει ταῦτα ἐποίει, καὶ
 περὶ τῆς καινῆς αὐτοῦ κηρύξεως, καὶ περὶ τῆς μικρότητος καὶ περὶ
 τῆς ταπεινώσεως, καὶ πῶς ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν καὶ ἀπέθετο καὶ
 96 ἐομίκρυνεν αὐτοῦ τὴν θεότητα, καὶ ἐσταυρώθη, καὶ κατέβη εἰς τὸν
 Ἄϊδην, καὶ διέσχισε φραγμὸν τὸν ἐξ αἰῶνος μὴ σχισθέντα, καὶ ἀνή-
 γειρεν νεκροὺς καὶ κατέβη μόνος, ἀνέβη δὲ μετὰ πολλοῦ ὄχλου πρὸς
 τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἐκέλευσεν οὖν ὁ Ἄβγαρος τῇ ἑσθρην συνάξει 21
 5 τοὺς πολίτας αὐτοῦ καὶ ἀκοῦσαι τὴν κήρυξιν Θαδδαίου, καὶ μετὰ
 ταῦτα προσέταξεν δοθῆναι αὐτῷ χρυσὸν καὶ ἄσημον. ὁ δὲ οὐκ
 ἐδέξατο, εἰπὼν ἔει τὰ ἡμέτερα καταλελοιπάμεν, πῶς τὰ ἀλλότρια
 ληψόμεθα; ἐπράχθη ταῦτα τεσσαρακοστῶ καὶ τριακοσιοστῶ ἔτει· 22 28/9 n.
 Chr.

ἃ καὶ οὐκ εἰς ἄχρηστον πρὸς λέξιν ἐκ τῆς Σύρων μεταβληθέντα
 10 φωνῆς ἐνταῦθά μοι κατὰ καιρὸν κεισθῶ.

18 Phil. 2, 8

ATERBDMΣΑ

15 πρὸς ATDMA seinem Vater Σ θν καὶ πρὸς ERB | δυνάμεως καὶ TEB
 DΣ δυνάμεως καὶ περὶ M δυνάμεως ARA | 16 καὶ ποίε—ἐποίει aus 9 wie-
 derholt | 17/18 καὶ περὶ τῆς μικρότητος—ταπεινώσεως ~ 18/S. 96, 1 ἐταπει-
 νώσεν—θεότητα Dittographie | 17 καὶ² ATMΣΑ καὶ εὐτελείας καὶ ERBD
 18 ταπεινώσεως TM ταπεινώσεως αὐτοῦ A (über seine Kleinheit und) seine Niedrig-
 keit Σ (quod ita parvius et) humilis A ταπεινώσεως τοῦ φαινομένου ἔσθρην ἄνω
 EBD ταπεινώσεως τοῦ φαινομένου ἄνω R | ἑαυτὸν ATMΣΑ ἑαυτὸν γενόμενος
 ἀπύκοος τῷ πρὶ διὰ τὴν τῶν ἄνων σφίαν ERBD | ἀπέθετο TMΣΑ πῶς ἀπέ-
 θετο BD ἀπέθανε A πῶς ἀπέθανε ER

1 καὶ ἐσταυρώθη ATMΣΑ ὅσα τε ὑπὸ τῶν [τῶν > R] Ἰουδαίων ἔπαθεν
 [ἔπαθε R] καὶ πῶς ἐσταυρώθη ERBD | 2/3 ἀνήγειρεν νεκροὺς MΣ mortuos
 suscitaret A ἀνήγαγεν [ἀνήγαγε T] νεκροὺς AT ἀνέστη καὶ ἀνήγειρεν [σνή-
 γειρε R] νεκροὺς [τοὺς νεκροὺς ER] τοὺς ἀπ' αἰῶνον νεκροὺς ERBD
 καὶ [καὶ πῶς ERBD] κατέβη μόνος ἀνέβη δὲ μετὰ πολλοῦ ὄχλου TERBDMΣΑ
 [= Δ] καταβάς γὰρ μόνος ἀνήγειρεν πολλοὺς εἰθ' οὕτως ἀνέβη A | 4 αὐ-
 τοῦ ATMΣΑ αὐτοῦ καὶ πῶς κάθηται ἐν δεξιᾷ τοῦ θν καὶ πρὸς μετὰ δόξης ἐν
 τοῖς οὐνοῖς καὶ πῶς ἐλεύσεσθαι μέλλει πάλιν μετὰ δυνάμεως ζῆναι ζῶντας καὶ
 νεκροὺς ERBD